МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____Л. М. Побоченко
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Тенденції розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки»

Виконавець: Дяченко Владислав Валерійович,
група МЕВ-401 _____
(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ
Соколова Зоя Сергіївна _____
(підпис керівника)

Нормоконтролер: Прокоп’єва Аліна Анатоліївна _____
(підпис нормоконтролера)

Київ - 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Побоченко Л.М.
«__» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Дяченка Владислава Валерійовича

1. Тема роботи «Тенденції розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки» затверджена наказом ректора «19» квітня 2022 р. №399/ст.

2. Термін виконання роботи: з 09 травня 2022 року по 19 червня 2022 року.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання валютного ринку в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: IMARC Group, International Monetary Fund, World Investment Report, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).

4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи дослідження міжнародних валютних ринків, напрями розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки, вплив головних тенденцій міжнародних валютних ринків країн Африки на розвиток зовнішньоекономічних відносин України з країнами континенту.

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 11 таблиць та 7 рисунків.

6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 25 слайдів.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	28.03.2022	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	04.04.2022	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи дослідження міжнародних валютних ринків	05.04.2022 – 10.04.2022	Виконано
4.	Оцінити розвиток міжнародних валютних ринків країн Африки	11.04.2022 – 08.05.2022	Виконано
5.	Визначити та обгрунтувати вплив головних тенденцій міжнародних валютних ринків країн Африки на розвиток зовнішньоекономічних відносин України з країнами континенту	09.05.2022 – 22.05.2022	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	23.05.2022 – 29.05.2022	Виконано
7.	Оформлити кваліфікаційну роботу та пройти перевірку на плагіат	30.05.2022	Виконано
8.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	01.06.2022	Виконано
9.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	03.06.2022	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	07.06.2022	Виконано

8. Дата видачі завдання: « 20 » квітня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Соколова З.С.

(підпис керівника) (П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____ Дяченко В.В.

(підпис випускника) (П.І.Б)

Реферат

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Тенденції розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки»: 82 сторінки, 7 рисунків, 11 таблиць, 62 літературних джерела на шести сторінках.

Перелік ключових слів (словосполучень): МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ РИНОК, ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ, ОБМІННИЙ КУРС, МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ, ЗОВНІШНЯ ТОРІГВЛЯ, ВАЛЮТНИЙ РИЗИК, ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ.

Об'єкт дослідження: процеси формування, використання та розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Предмет дослідження: теоретичні засади та прикладні аспекти удосконалення процесів формування, використання та розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Методи дослідження: методи аналізу і синтезу, метод від абстрактного до конкретного, індуктивний та дедуктивний методи узагальнення даних, порівняльний, кількісний та якісний аналіз.

Отримані результати та їх новизна: вирішення наукової проблеми тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Значущість виконаної роботи та висновки: Аналіз стану та тенденцій розвитку валютних ринків африканського континенту зможе в майбутньому сприяти стабільності їх валют. А також покращити економічне співробітництво з іншими країнами. Зокрема, покращити зовнішньоекономічні відносини з Україною.

Рекомендації щодо використання результатів: результати можуть використовуватися у процесі вдосконалення діяльності валютних ринків країн Африки, підвищення рентабельності та зниження ризиковості їх валютних операцій.

ЗМІСТ

ВСТУП..... 7

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЛЮТНИХ РИНКІВ У СВІТІ 10

1.1. Сутність та головні особливості міжнародних валютних ринків 10

1.2. Суб'єкти міжнародних валютних ринків 20

1.3 Підходи до оцінювання міжнародних валютних ринків..... 23

РОЗДІЛ 2

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ РИНКІВ КРАЇН АФРИКИ 32

2.1 Особливості міжнародних валютних ринків країн Африки 32

2.2 Фактори впливу на розвиток міжнародних валютних ринків країн Африки 41

2.3 Регулювання міжнародних валютних ринків країн Африки 49

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ ГОЛОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ РИНКІВ КРАЇН АФРИКИ НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ КОНТИНЕНТУ 56

3.1 Характеристика зовнішньоекономічних відносин України з країнами Африки.. 56

3.2 Валютні чинники зовнішньоекономічних відносин України з країнами Африки62

3.3 Шляхи покращення економічного співробітництва України з країнами Африки з урахуванням тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки..... 73

ВИСНОВКИ..... 78

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 80

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БМР	Банк міжнародних розрахунків
МВФ	Міжнародних валютний фонд
МОП	Міжнародна організація праці
НБУ	Національний банк України
НФА	Національна фондова асоціація
СБ	Світовий банк
ТНК	Транснаціональна корпорація
BoG	The Bank of Ghana (Центральний банк Гани)
ESMA	The European Securities and Markets Authority (Європейське управління з цінних паперів і ринків)
FEDAI	The Foreign Exchange Dealers Association of India (Асоціація валютних дилерів Індії)
FEMA	The Federal Emergency Management Agency (Федеральне агентство з надзвичайних ситуацій)
SARB	The South African Reserve Bank (Південноафриканський резервний банк)
UNCTAD	The United Nations Conference on Trade and Development (Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку)
USP	Unique Selling Proposition (унікальна пропозиція з продажів)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нині міжнародний валютний ринок як ключовий елемент світової фінансової системи впливає на всі сторони господарської діяльність людини. Більше того, нормальний розвиток економіки можливий лише за ефективного функціонування міжнародних фінансових ринків, серед яких валютний ринок займає особливе місце.

Поняття міжнародного валютного ринку включає безліч інструментів, фінансових інститутів, регулюючих органів, економічних агентів та інших учасників, які мають різноспрямований вплив на валютні курси, що тягне за собою суттєву їх мінливість. В результаті міжнародний валютний ринок схильний до постійних змін, і нетривалі періоди спокійного функціонування змінюються новими потрясіннями та змінами.

Таким чином, мінливі валютні курси виступають у ролі основного генератора невизначеності на міжнародному валютному ринку. Тому на вивчення валютних курсів спрямовані зусилля великої кількості дослідників, створено сотні моделей, покликаних пояснити динаміку курсів валют.

З кожним роком валютний ринок надає все більший і більший вплив на економіку країн світу і країни Африки не є вийнятком через коливання світового фінансового ринку в цілому, що збільшуються, і валютних курсів зокрема, знецінення національних і резервних валют, загострення економічних і геополітичних розбіжностей між країнами, нестабільності сировинного ринку та ринку цінних паперів. У ситуації країн Африки дуже важливо визначити проблеми та перспективи валютного ринку, з'ясувати роль і місце валютного ринку в загальній системі міжнародного фінансового ринку.

Зараз валютний ринок переживає процес глобальних змін, змінилася сфера впливу резервних валют, які були непохитними на світовому валютному ринку. Настав час адаптуватися до нової реальності, реальності 21 століття. Століття, в якому почали проявлятися характеристики нової валютної системи. В країнах, що

розвиваються, ослабли валюти, зросла частка валютних резервів у недоларових зонах, перехід на взаєморозрахунки в національних валютах між країнами без третіх посередників розвиток міждержавної кооперації, створення нових наддержавних і банківських структур.

Теоретичні основи та практичні проблеми середовища функціонування валют досліджено у працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених як: О.І. Береславської, В. Жупанина, З.О. Луцишин, Л.П. Петрашко, А.С. Філіпенко, Я.С. Ларіної, О.В. Дзюблюка, І.І. Д'яконової, Ф.О. Журавка, В.В. Коваленко, С.В. Мочерного, С.О. Маслової, В.І. Міщенко, С.Я. Боринець, Р.С. Лисенко, І.Г. Лук'яненко, Т.П. Вахненко, С.В. Фомішина, К.З. Возьного, та ін. Однак це питання ще поки не достатньо досліджене.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Для досягнення даної мети було виконано наступні **основні завдання:**

- визначити сутність та головні особливості міжнародних валютних ринків;
- охарактеризувати суб’єкти міжнародних валютних ринків;
- розглянути систему показників міжнародних валютних ринків;
- дослідити особливості міжнародних ринків країн Африки;
- визначити фактори впливу на розвиток міжнародних валютних ринків країн Африки;
- оцінити валютне регулювання міжнародних валютних ринків;
- охарактеризувати зовнішньоекономічні відносини України з країнами
- знайти шляхи покращення економічного співробітництва України з країнами Африки з урахуванням тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн регіону.

Об’єктом дослідження є процеси формування, використання та розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Предметом дослідження є теоретичні засади та прикладні аспекти удосконалення процесів формування, використання та розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи були використані різні методи дослідження. В першому розділі був проведений теоретичний аналіз фундаменту міжнародних валютних ринків, використовувались методи аналізу і синтезу, метод від абстрактного до конкретного та інші. В другому розділі дипломної роботи при проведенні аналізу міжнародних валютних ринків країн Африки використовувались індуктивні та дедуктивні методи узагальнення даних, методи кількісного та якісного аналізу, статистичні методи та методи порівняльного аналізу. В третьому розділі при висвітленні впливу головних тендецій міжнародних валютних ринків країн Африки на розвиток зовнішньоекономічних відносин України з країнами континенту використовувались метод аналізу, порівняльний метод та метод узагальнення даних, методи узагальнення наукових, нормативних та практичних матеріалів, історичний та логічний підходи.

Джерельно-інформаційну базу сформовано на основі монографічних досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених, статистичної інформації міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, Банк міжнародних розрахунків, ЮНКТАД), центральних банків (США, ЄЦБ, України, країн Африки), звітів міжнародної міжбанківської системи передачі інформації та здійснення платежів (SWIFT), даних Державної служби статистики України, ресурсів мережі Інтернет.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 11 таблиць, 7 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 63 найменування на шести сторінках.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЛЮТНИХ РИНКІВ У СВІТІ

1.1. Сутність та головні особливості міжнародних валютних ринків

Міжнародний валютний ринок є найбільшим фінансовим ринком світу і займає важливе місце у забезпеченні взаємодії між складовими світового фінансового ринку.

Фінансовий ринок — це система, яка сприяє обміну фінансовими інструментами, включаючи депозити та позики, корпоративні облігації та акції, державні облігації та інші інструменти. Операції на фінансовому ринку можуть здійснюватися на фондовій біржі або по телефону або з використанням інших електронних засобів масової інформації.

Фінансові ринки включають грошовий ринок, де люди позичають або позичають гроші на короткий період, наприклад, на одну ніч або максимум на рік; ринок капіталу, на якому люди позичають гроші більше ніж на один рік; борговий ринок, який спеціалізується на продажу та купівлі облігацій; і ринок єврооблігацій, на якому продаються та купуються облігації, номіновані у валюті, яка не є національною валютою країни-емітента.

Інші компоненти фінансового ринку включають ринок акцій, який також називають фондовим ринком, на якому котируються акції різних компаній; товарний ринок, який спеціалізується на торгівлі первинними товарами, такими як пшениця, кава та мінерали; ринок деривативів для фінансових інструментів, таких як майбутні контракти або опціони; ф'ючерсний ринок, де люди погоджуються торгувати певною кількістю товарів або фінансових інструментів у майбутньому в певний момент часу; валютний ринок, де люди купують або продають різні валюти; ринок фінансових послуг, що складається з різних установ, що надають фінансові послуги; депозитарний ринок і недепозитарний ринок. Не всі ці складові доступні в

усіх країнах, особливо в країнах, що розвиваються, де валютний ринок все ще знаходиться на ранній стадії [30].

Валютний ринок – це система валютних та організаційних відносин, пов'язаних з конверсійними операціями, міжнародними розрахунками, наданням в позичку іноземної валюти на певних умовах.

Особливість цього ринку полягає в тому, що він:

- нематеріальний;
- не має конкретного місцезнаходження, єдиного центру;
- механізм його функціонування — обмін валюти однієї країни на валюту іншої країни;
- існує цілковита свобода моментального відкриття чи закриття будьякої позиції, можливість торгувати 24 години на добу в режимі online;
- є міжбанківським ринком;
- має гнучку систему організації торгівлі та гнучку стратегію оплати за укладення угоди;
- є одним з найліквідніших ринків завдяки можливості роботи на ньому з різними валютами;
- завдяки процесу телекомунікації й інформатики є глобальним, тобто розгорнутим у масштабі всього світу.

Світовий валютний ринок як сукупність національних валютних ринків найбільш розвинених та окремих держав, що розвиваються, служить фундаментальною основою світової валютної системи. Він є тим організаційним середовищем, у межах якої складається валютний курс національної грошової одиниці, що виступає універсальним інструментом на внутрішнє і зовнішнє економічне становище країни.

Основним товаром цього ринку є іноземна валюта в різних формах: валютні депозити, будь-які фінансові вимоги, позначені в іноземній валюті. Переважають на валютному ринку операції з валютними депозитами за вимогами (до запитання).

Депозити на вимогу (до запитання) – це кошти, котрі використовуються в торгівлі валютою між банками, що працюють на валютному ринку. В Україні про це

йдеться в постанові Правління Національного банку України [1]. Банківські ділери тримають безстрокові вклади в іноземній валюті в банках-кореспондентах, розташованих у країнах, де дана іноземна валюта є національною. Банк в якійсь країні може продавати іноземну валюту, віддаючи розпорядження іноземним співробітникам перевести депозит до запитання покупцеві. Аналогічним чином здійснюється купівля валюти. В цьому випадку продавець переводить її в банк, що знаходиться за кордоном, на рахунок покупця. Валютна операція відбувається таким чином. Наприклад, американська фірма повинна заплатити за поставки товару німецькій фірмі 200 тис. євро. Фірма доручає своєму банку продебетувати свій доларовий рахунок і заплатити цю суму, перевівши її на рахунок постачальника в німецький банк. Американський банк переводить з рахунку американської фірми на дебет німецького банку долари за готівковим валютним курсом в обмін на депозит у євро, котрі будуть використані для сплати німецькому постачальникові.

Міжнародний валютний ринок складається з багатьох національних валютних ринків, котрі в тій чи іншій мірі об'єднані в світову систему, що має три рівні:

1) роздрібна торгівля - операції на одному національному ринку, коли банк-дилер безпосередньо взаємодіє з клієнтами;

2) оптова міжбанківська торгівля - перації на одному національному ринку, коли взаємодіють два банки-дилери через посередництво валютного брокера;

3) міжнародна торгівля - перації між двома і більше національними ринками, коли банки-дилери різних країн взаємодіють один з одним. Такі операції часто включають арбітражні операції на двох або трьох ринках [3, с.145].

За допомогою валютообмінних операцій, що здійснюються на валютному ринку, створюється можливість для переміщення грошових коштів між резидентами різних країн як по операціях розрахунково-платіжного характеру (наприклад, при купівлі-продажу товарів та послуг), так і по кредитно-фінансових операціях (наприклад, з використанням інвалютних) позичок для вкладення в національній валюті в оборотні або основні засоби підприємств вітчизняної економіки).

Валютний ринок відображає взаємодію курсів валют та відсоткових ставок за короткостроковими капіталами у різних країнах, які є головним ціновим параметром

світового фінансового ринку та лежать в основі переміщення грошових потоків у світовому масштабі. Будучи важливим елементом національної економічної системи та світової економіки загалом, валютний ринок виконує такі основні функції:

1. Обслуговування переведення купівельної сили з однієї країни в іншу, у результаті створюються необхідні умови для своєчасного здійснення розрахунків за міжнародними економічними угодами. Купивши валюту на валютному ринку, суб'єкти господарювання можуть придбати на неї товари, послуги або фінансові активи за кордоном, що представляють певну купівельну силу;

2. Забезпечення безготівкових розрахунків та заліку зустрічних грошових вимог та зобов'язань у зовнішньоекономічному обороті за рахунок концентрації валютних коштів на кореспондентських рахунках комерційних банків за кордоном;

3. Захист (хеджування) від валютних ризиків. На валютному ринку учасники можуть здійснювати операції, які мають на меті захист від ризиків втрат, пов'язаних із несприятливою для них зміною рівня валютного курсу. Хеджування стосується тієї сторони, яка має справу з іноземною валютою та очікує на отримання «м'яку» валюту, курс якої падає щодо національної, або має платити за зобов'язаннями у «твердій» валюті, курс якої підвищується проти національної;

4. Спекулятивна функція. Валютна спекуляція – це форма діяльності, що здійснюється з метою отримання прибутку на ризиковій основі з різниці рівня валютного курсу в часі, просторі (на різних валютних ринках) або у формі різних кредитних документів (платіжних коштів) в іноземній валюті на тому самому національному валютному риноку;

5. Регулююча функція ринку. Ця функція проявляється двояким чином: через ринковий диференціальний валютний арбітраж та через валютні інтервенції монетарних органів влади;

6. Інтеграційна функція. Виступаючи центральною (сполучною) ланкою між національними фінансовими ринками та міжнародним євроринком капіталів, валютний ринок забезпечує їхню взаємодію та об'єднання у світову глобальну систему.

На міжнародному валютному ринку укладаються різні види угод за конверсійними операціями. Конверсійні операції являють собою угоди, які укладаються на валютному ринку з купівлі-продажу певної суми валюти однієї країни на валюту іншої країни за узгодженим курсом на певну дату. Метою конверсійних операцій є:

- обмін валют при міжнародній торгівлі, здійсненні туризму, міграції капіталу і робочої сили;
- спекулятивні операції (для отримання прибутку від зміни курсу валют);
- хеджування (захист від валютного ризику, потенційних збитків від зміни курсів валют), яке покращує умови укладення міжнародних торгових і інвестиційних угод. Таким чином, хеджування являє собою стимулювання міжнародних потоків товару та капіталу.

До конверсійних операцій відносяться:

- операції з негайною поставкою валюти (поточні конверсійні операції), які поділяються на операції «тод» з датою валютування сьогодні (today), «том» з датою валютування завтра (tomorrow), «спот» з датою валютування через два робочі банківські дні (spot);
- термінові валютні конверсійні операції, які діляться на форварди, свопи, ф'ючерси, опціони [36].

Валютний ринок сприяє міжнародній торгівлі та інвестиціям, забезпечуючи конвертацію валюти. Наприклад, він дозволяє бізнесу в Сполучених Штатах імпортувати товари з країн-членів Європейського Союзу, особливо членів єврозони, і платити в євро, навіть якщо його дохід у доларах США. Він також підтримує прямі спекуляції та оцінку щодо вартості валют і спекуляцію кері-трейд на основі диференційної процентної ставки між двома валютами [6].

Сучасний валютний ринок почав формуватися в 1970-х роках. Це сталося після трьох десятиліть урядових обмежень на валютні операції в рамках Бреттон-Вудської системи монетарного менеджменту, яка встановлювала правила комерційних і фінансових відносин між найбільшими промисловими державами світу після Другої світової війни. Країни поступово перейшли на плаваючі обмінні

курси з попереднього режиму обмінного курсу, який залишався фіксованим за Бреттон-Вудською системою.

За даними Банку міжнародних розрахунків (БМР; англ. Bank for International Settlements, BIS), попередні глобальні результати трирічного дослідження діяльності ринків валютних та позабіржових деривативів Центральним банком у 2019 році показують, що торгівля на валютних ринках у квітні 2019 року становила в середньому 6,6 трлн дол. США на день. У квітні 2016 р. цей показник сягав 5,1 трлн. Дол. США. У квітні 2019 року валютні свопи торгувалися більше, ніж будь-який інший інструмент, на рівні 3,2 трлн. дол. США на день, за вартістю 2 трлн. дол. США [10].

Поділ цих 6,6 трлн. дол. США виглядає так:

- 2 трлн. дол. США у спотових операціях ;
- 1 трлн. дол. США у прямих форвардах ;
- 3,2 трлн. дол. США валютних свопів ;
- валютні свопи на суму 108 млрд. дол. США;
- 294 млдр. дол. США у опціонах та інших продуктах.

Іноземна валюта торгується на позабіржовому ринку, де брокери/дилери ведуть прямі переговори один з одним, тому немає центральної біржі чи розрахункової палати. Найбільшим географічним торговим центром є Великобританія, насамперед Лондон. У квітні 2019 року торгівля у Сполученому Королівстві становила 43,1% від загальної суми, що робить її безумовно найважливішим центром торгівлі іноземною валютою у світі. Через домінування Лондона на ринку котирована ціна певної валюти зазвичай є ринковою ціною Лондона. Наприклад, коли МВФ розраховує вартість своїх спеціальних прав запозичення щодня вони використовують ціни Лондонського ринку опівдні того дня. Торгівля в США склала 16,5%, Сінгапурі та Гонконгу – 7,6%, Японії – 4,5% [28].

Оборот біржових ф'ючерсів і опціонів на іноземну валюту швидко зростав у 2004-2013 роках, досягнувши 145 млрд. дол. у квітні 2013 року (вдвічі більше, ніж у квітні 2007 року) [9].

Станом на квітень 2019 року валютні деривативи, що торгуються на біржі, становлять 2% позабіржового валютного обороту. Ф'ючерсні контракти на іноземну валюту були введені в 1972 році на Чиказькій товарній біржі і торгуються більше, ніж більшість інших ф'ючерсних контрактів.

Більшість розвинених країн дозволяють торгівлю похідними продуктами (такими як ф'ючерси та опціони на ф'ючерси) на своїх біржах. Усі ці розвинені країни вже мають повністю конвертовані рахунки капіталу. Деякі уряди країн, що розвиваються, не допускають на своїх біржах похідні валютні продукти, оскільки вони мають контроль над капіталом. Використання деривативів зростає в багатьох країнах, що розвиваються [8]. Такі країни, як Південна Корея, Південна Африка та Індія, створили валютні ф'ючерсні біржі, незважаючи на певний контроль над капіталом [31].

Торгівля іноземною валютою зросла на 20% у період з квітня 2007 року по квітень 2010 року і більш ніж удвічі з 2004 року [7]. Збільшення обороту пов’язане з низкою факторів: зростанням значення іноземної валюти як класу активів, збільшенням торгівлі діяльність високочастотних трейдерів, а також поява роздрібних інвесторів як важливого сегмента ринку. Зростання електронного виконання, різноманітний вибір місць виконання дозволив знизити трансакційні витрати, підвищити ліквідність ринку та залучити більшу участь багатьох типів клієнтів. Зокрема, електронна торгівля через онлайн-портали полегшила роздрібним трейдерам торгівлю на валютному ринку. За оцінками, до 2010 року роздрібна торгівля становила до 10% спотового обороту, або 150 млрд. дол. США на день [32].

На відміну від фондового ринку, валютний ринок поділяється на рівні доступу. На вершині знаходиться міжбанківський валютний ринок, який складається з найбільших комерційних банків і торговців цінними паперами (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Найбільші комерційні банки в світі 2020 р.

Ранг	**Ім’я**	**Відсоток ринку**
1	JP Morgan	10,78 %
2	UBS	8,13 %
3	Ринки XTX	7,58 %
4	Deutsche Bank	7,38 %
5	Citi	5,50 %
6	HSBC	5,33 %
7	Торгівля Jump	5,23 %
8	Goldman Sachs	4,62 %
9	Державна вулична корпорація	4,61 %
10	Bank of America Merrill Lynch	4,50 %

Примітка. Складено автором за даними Euromoney FX // 42nd annual foreign exchange survey, the most comprehensive quantitative and qualitative annual study available on the FX markets. – 2020.

На міжбанківському ринку спред(різниця між найкращими цінами заявок на продаж (аск) і на покупку (бід) в той самий момент часу на будь-який актив (акцію, товар, валюту, ф'ючерс, опціон), який є різницею між попитом і пропозицією, настільки різкий, що гравці за межами внутрішнього кола нічого про нього не знають. Різниця між ціною пропозиції та ціни збільшується (наприклад, від 0 до 1 пункту до 1–2 пунктів для таких валют, як євро) у міру зниження рівня доступу. Це пов’язано з обсягом. Якщо трейдер може гарантувати велику кількість транзакцій на великі суми, він може вимагати меншу різницю між ціною пропозиції та ціни, що називається кращим спредом. Рівні доступу, які складають валютний ринок, визначаються розміром «лінії» (кількістю грошей, з якою вони торгують). На міжбанківський ринок вищого рівня припадає 51% усіх операцій [38]. Звідти йдуть менші банки, а потім великі транснаціональні корпорації (які повинні хеджувати ризики та платити співробітникам у різних країнах), великі хедж-фонди і навіть деякі роздрібні маркет-мейкери [24].

Важливою частиною валютного ринку є фінансова діяльність компаній, які шукають іноземну валюту для оплати товарів або послуг. Комерційні компанії часто торгують досить невеликими сумами порівняно з банками чи спекулянтами, і їхні операції часто мають незначний короткостроковий вплив на ринкові ставки. Тим не менш, торговельні потоки є важливим фактором у довгостроковому напрямі обмінного курсу валюти. Деякі транснаціональні корпорації (ТНК) можуть мати непередбачуваний вплив, коли покриваються дуже великі позиції через ризики, які не широко відомі іншим учасникам ринку [25].

Важливу роль на валютних ринках відіграють Національні центральні банки. Вони намагаються контролювати пропозицію грошей, інфляцію та/або процентні ставки і часто мають офіційні або неофіційні цільові ставки для своїх валют. Вони можуть використовувати свої часто значні валютні резерви для стабілізації ринку. Тим не менш, ефективність «стабілізуючої спекуляції» центрального банку викликає сумніви, оскільки центральні банки не збанкрутують, якщо вони зазнають великих збитків, як це зробили б інші трейдери. Також немає переконливих доказів того, що вони дійсно отримують прибуток від торгівлі [33].

Національний банк кожної країни встановлює щоденний валютний курс він називається валютним фіксінгом.

Ідея полягає в тому, що центральні банки використовують час фіксації та обмінний курс для оцінки поведінки своєї валюти. Встановлення валютних курсів відображає реальну цінність рівноваги на ринку. Банки, дилери та трейдери використовують фіксовані ставки як індикатор ринкової тенденції.

Простого очікування чи чуток про валютну інтервенцію центрального банку може бути достатньо, щоб стабілізувати валюту. Проте агресивна інтервенція може використовуватися кілька разів на рік у країнах із режимом брудної плаваючої валюти. Центральні банки не завжди досягають своїх цілей. Об’єднані ресурси ринку можуть легко перевантажити будь-який центральний банк. Кілька сценаріїв такого характеру спостерігалися під час краху Європейського механізму обмінного курсу в 1992–1993 роках, а нещодавно в Азії.

Для полегшення операцій з іноземними цінними паперами фірми з управління інвестиціями (які зазвичай керують великими рахунками від імені клієнтів, таких як пенсійні фонди та фінансові пожертви) використовують валютний ринок.

Зростаючий сегмент цього ринку становлять окремі роздрібні спекулятивні трейдери. Зараз вони беруть участь опосередковано через брокерів або банки. Роздрібні брокери, хоча значною мірою контролюються та регулюються в США Комісіями з торгівлі товарними ф'ючерсами та Національною ф'ючерсною асоціацією, раніше періодично зазнавали шахрайства з іноземною валютою. Щоб вирішити цю проблему, у 2010 році Національна ф'ючерсна асоціація (НФА; англ. The National Futures Association) вимагала від своїх членів, які торгують на ринках Forex, зареєструватися іншим чином (тобто радник з торгівлі форекс (англ. CTA Forex) замість CTA). Ті члени NFA, які традиційно підпадають під мінімальні вимоги до чистого капіталу, FCM та IB, підлягають більшим вимогам до мінімального чистого капіталу, якщо вони мають справу на Forex. Деякі валютні брокери працюють у Великобританії згідно з правилами Управління фінансових послуг, де торгівля іноземною валютою з використанням маржі є частиною ширшої індустрії позабіржової торгівлі деривативами, яка включає контракти на різницю та ставки на фінансовий спред.

Існує два основних типи роздрібних валютних брокерів, які пропонують можливість спекулятивної торгівлі валютою: брокери та дилери або маркет-мейкери. Брокери служать агентами клієнта на більш широкому валютному ринку, шукаючи найкращу ціну на ринку для роздрібного замовлення та здійснюють операції від імені роздрібного клієнта. Вони стягують комісію або «націнку» на додаток до ціни, отриманої на ринку. Навпаки, дилери або маркет-мейкери зазвичай діють як принципали у транзакції проти роздрібних клієнтів і вказують ціну, за якою вони готові працювати.

Небанківські валютні компанії пропонують обмін валюти та міжнародні розрахунки приватним особам і компаніям. Вони також відомі як «валютні брокери», але відрізняються тим, що пропонують не спекулятивну торгівлю, а обмін валют з платежами (тобто зазвичай відбувається фізична доставка валюти на

банківський рахунок). Ці компанії відрізняються від компаній, які здійснюють грошові перекази/грошові перекази, тим, що зазвичай пропонують послуги з більш високою вартістю. Обсяг транзакцій, що здійснюються через валютні компанії в Індії, становить близько 2 млрд. дол. США на день. Це не конкурує вигідно з будь-яким добре розвиненим валютним ринком з міжнародною репутацією, але з виходом на ринок онлайн-валютних компаній ринок стає неухильно зростати. Близько 25% валютних переказів/платежів в Індії здійснюються через небанківські валютні компанії. Більшість цих компаній використовують унікальну пропозицію з продажів, або УТП (англ. USP, Unique Selling Proposition), кращих обмінних курсів, ніж банки. Вони регулюються Асоціацією валютних торговців Індії (англ. FEDAI), а будь-яка операція з іноземною валютою регулюється Законом про управління валютою 1999 року (Федеральне агентство з надзвичайних ситуацій (англ. FEMA).

1.2. Суб'єкти міжнародних валютних ринків

Виділяють три основні групи суб’єктів міжнародних валютних ринків, кожна з яких не є однорідною за своїм складом.

Валютний ринок – це переважно міжбанківський ринок. Таким чином, його основними гравцями є переважно банки та інші фінансові установи, які входять до нього. Вони можуть вести бізнес для власних цілей і для домену клієнта. У цій групі учасники можуть працювати на ринку шляхом прямого контакту один з одним або через посередницькі дії. У цій категорії насамперед виділяються комерційні банки, в яких центральні банки займають особливе місце. Крім того, важливу роль відіграють також різні фінансові установи, наприклад, фінансові галузі великих промислово-фінансових груп, які вийшли на світову арену. Їхня активність на валютному ринку продовжувала розширюватися, і особливо швидко зросла за останнє десятиліття. Наприклад, великі компанії, що працюють у будь-якій галузі (електроніка, аерокосмічна, хімічна, енергетика, автомобілебудування, виробництво та переробка енергії тощо), мають власні банківські чи фінансові відділи, які працюють на валютному ринку.

Для валютних операцій великі комерційні банки вкладають депозити в іноземних фінансових установах, які виступають їх агентами. У той же час не всі великі західноєвропейські банки є постійними учасниками валютного ринку. Наприклад, у Франції лише кілька банків: Crédit Lyon, BNP Paribas, Societe Generale, BNP Paribas, Endor Suez та ін.

Як зазначалося раніше, першими гравцями на валютному ринку були центральні банки. Вони займають особливе місце в цій групі. По-перше, їх статус не є комерційною установою, тому дуже відрізняються від комерційних банків та інших фінансових установ. Центральний банк також має у своїй структурі торговий підрозділ. Однак операції з іноземною валютою підпорядковані діяльності центрального банку, оскільки в основному використовуються лише як засіб виконання найважливіших функцій і, як правило, не спрямовані на безпосереднє вилучення доходів.

Крім того, центральний банк має інших контрагентів і виконує інші функції. З одного боку, вони керуються розпорядженнями уряду (у країнах, де центральний банк не користується повною незалежністю) або беруть участь у здійсненні погодженої з ними економічної політики (у країнах з більш незалежним центральним банком). Вони також координують свою політику на валютному ринку (особливо під час валютних інтервенцій) з центральними банками інших країн і керуються нормативними актами міжнародних фінансових установ.

З іншого боку, функція центрального банку – моніторинг стану валютного ринку та його регулювання. По-перше, це стосується обмінного курсу національної валюти, який коригується в бажаному напрямку, зокрема шляхом інтервенцій на валютному ринку та через валютні резерви центрального банку. Крім того, це може вплинути на діяльність комерційних банків та інших фінансових установ, а також брокерів, які зобов'язані надавати центральному банку безумовну інформацію.

Другим типом учасників валютного ринку є незалежні брокери та брокерські фірми. Окрім здійснення власних валютних операцій, вони також виконують тісно пов'язані інформаційні та посередницькі функції. Їх інформаційна функція полягає в інформуванні інших учасників ринку про обмінний курс, за яким вони готові

торгувати. Посередницька функція полягає в тому, що брокери зосереджують замовлення на купівлю-продаж валюти та надають корисну інформацію дилерам банків, що значно полегшує діяльність останніх. Як окремі брокери, так і брокерські фірми мають розгалужену мережу агентів і отримують дохід (брокерську комісію) від кожної транзакції, здійсненої як продавцем, так і покупцем валюти.

Авторитет брокера на валютному ринку зазвичай залежить від масштабів його діяльності, кількості та стабільності його клієнтів, а назва банку-кореспондента є комерційною таємницею. Така практика представляє особливий інтерес для певних фінансових установ, які в певний момент не бажають розкривати свої позиції в будь-якій валюті. Взагалі кажучи, діяльність брокерів сприяє відновленню підприємницької діяльності та підвищенню ефективності валютного ринку. В даний час лише близько 1/3 всіх валютних операцій здійснюється брокерами.

У світі іноземної валюти брокерські фірми, як і банки, мають структуру відділів, кожен з яких працює в одній або кількох валютах. Тому в цьому секторі кожен брокер спеціалізується на спотовій торгівлі або торгівлі на певний період, орієнтуючись на конкретну групу агентів. Найбільші та найвідоміші брокерські фірми Західної Європи зосереджені в Лондоні. Це компанії міжнародного масштабу, які мають представництва чи філії не лише в Лондоні, а й на інших валютних біржах.

До третьої категорії учасників валютного ринку належать усі люди, особливо ті, хто займається валютними операціями, тобто ті, хто безпосередньо тут працює та користується банківськими послугами. По-перше, до них належать юридичні особи (підприємства промисловості, торгівлі та інших галузей економіки, деякі небанківські фінансові установи), а також фізичні особи.

Небанківські фінансові установи, які не працюють безпосередньо на валютному ринку, включають, але не обмежуються ними, пенсійні фонди, страхові компанії та хедж-фонди (або хедж-компанії). Вони здатні акумулювати велику кількість фінансових ресурсів, можуть діяти на міжнародному ринку, є важливими гравцями на валютному ринку, діючи через посередників [5].

До небанківських установ на валютному ринку належать фонди пенсійного страхування, інвестиційні установи та хедж-фонди.

Підприємства, які здійснюють зовнішньоторговельний бізнес - підприємства, що здійснюють міжнародну торгівлю, попит на іноземну валюту (імпортери) та пропозицію іноземної валюти (експортери) є стабільними, а короткострокові депозити, номіновані в різних валютах, депонуються та залучають ліквідні фінансові ресурси. валюта. При цьому вони ведуть обмінно-депозитний бізнес на валютному ринку.

Приватні особи. З їх запровадженням у другій половині 1980-х років вони отримали можливість брати участь на валютному ринку у маржинальній торгівлі XX століття (з використанням кредитного плеча). Ці люди мають можливість інвестувати вивільнені грошові ресурси на валютному ринку, отримуючи дохід, набагато більший, ніж відсотки за банківськими депозитами. Центр обміну надає таку можливість для фізичних осіб. Популярність Інтернету привела до швидкого розвитку Інтернет-транзакцій. Валютні операції здійснюються за допомогою інформаційно-торгових терміналів, які безкоштовно надаються дилінговими центрами.

Дилінговий центр (ДЦ) — це небанківська установа, яка надає клієнтам невелику суму торгового капіталу на умовах маржинальної торгівлі для спекулятивної торгівлі на міжнародному валютному ринку (Форекс) та ринку CFD (контракти на різницю). Операції через торгові центри є суто спекулятивними (наприклад, вони взагалі не дозволяють купувати валюту для оплати валютних рахунків, лише для перепродажу).

Дилінговий центр виступає як учасник валютного ринку, пропонуючи торгові новини, ринкові коментарі, управління капіталом, навчання.

1.3. Підходи до оцінювання міжнародних валютних ринків

Валюта тісно пов’язана з економічним здоров’ям нації, а також іншими параметрами, які завжди взаємопов’язані. Валютний ринок щодня обертається в

середньому на трильйони доларів. Будь-яке підвищення або знецінення вартості валюти залежить від економічних факторів країни і це має прямий зв’язок з поточним економічним становищем нації. Цих факторів існує безліч і їх об’єднують в категорії, (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Категорії факторів що впливають на валюний ринок.

Примітка. Побудовано автором за даними Національного Банку України .

Показники зовнішнього сектору, у свою чергу, були класифіковані на ті, що стосуються рахунку капіталу, профілю зовнішнього боргу, поточного рахунку та міжнародні (або іноземні) змінні. Індикатори фінансового сектору були розділені на ті, які можна було б пов'язати з фінансовою лібералізацією.

Важливо зазначити, що багато показників, є перетвореннями однієї і тієї ж змінної. Наприклад, кілька змінних виражаються по черзі в рівнях або темпах зміни, іноді самі по собі, а іноді відносно певного стандарту. Наприклад, реальний обмінний курс виражається, альтернативно, на двосторонній основі або в реально ефективних умовах; іноді в рівнях, а іноді як відхилення або від паритету купівельної спроможності, від часової тенденції, або від її середнього історичного значення.

Після консолідації різних перетворень однієї і тієї ж змінної, основні показники зовнішнього сектору використовуються в емпіричних роботах, вони класифіковані за категоріями:

- Рахунок капіталу: міжнародні резерви, потоки капіталу, короткострокові потоки капіталу, прямі іноземні інвестиції та різниця між внутрішніми та іноземними процентними ставками
- Профіль боргу: державний зовнішній борг, короткостроковий борг, частка боргу класифікуються за типом кредитора та структурою відсотків, обслуговуванням боргу та іноземною допомогою.
- Рахунок поточних операцій: реальний валютний курс, сальдо рахунку поточних операцій, торговельний баланс, експорт, імпорт, умови торгівлі, ціна експорту, заощадження та інвестиції.
- Міжнародні змінні: зростання реального іноземного ВВП, процентні ставки та рівень цін.
- Фінансова лібералізація: зростання кредиту, зміна грошового мультиплікатора, реальних процентних ставок, розриву між процентними ставками за банківськими кредитами та депозитами.
- Інші фінансові змінні: кредит центрального банку банківській системі, розрив між попитом і пропозицією грошей, зростання грошей, дохідність облігацій, внутрішня інфляція, «тіньовий» обмінний курс, премія паралельного ринкового обмінного курсу, паритет центрального валютного курсу, положення обмінного курсу в межах офіційного діапазону.
- Реальний сектор: зростання реального ВВП, розрив виробництва, зайнятість/безробіття, заробітна плата та зміни цін на акції.
- Фіскальні змінні: бюджетний дефіцит, державне споживання та кредити для державного сектору.
- Інституційні/структурні фактори: відкритість, концентрація торгівлі, валютний контроль, тривалість періодів фіксованого валютного курсу, банківські кризи, минулі кризи валютного ринку та події на валютному ринку в минулому.

- Політичні змінні: перемога чи поразка чинного президента на виборах, зміна уряду, законна передача виконавчої влади, незаконна передача виконавчої влади, лівий уряд та новий міністр фінансів; також ступінь політичної нестабільності (якісна змінна на основі суджень).

Слід розуміти, що показників безліч, але в залежності від регіону дослідження потрібно розглядати найбільш виразніші поміж інших із них. Об'єктом мого дослідження є міжнародні валютні ринки країн Африки. На їх прикладі можна виділити основні показники впливу в даному регіоні.

Першим та найвпливовішим з них є зовнішній борг. Цей показник є досить помітним в країнах на півдні від Сахари (Мозамбік, Замбія, Кабо-Верде, Ангола, Гана, Нігерія). Боргове навантаження цих країн зросло до рекордних 702 млрд. дол. США у 2020 р. – найвищого рівня за десятиліття.

У 2010 році борг країн Африки на південь від Сахари становив близько 305 млрд. дол. тепер він більший чим удвічі. У регіоні більше боргів, ніж він може сплатити.

Це включає довгостроковий зовнішній борг (589 млрд. дол. США) і короткостроковий зовнішній борг.

Боргове навантаження в регіоні зросло на 5,5% у 2019-2020 роках.

Важливим чинником впливу на зовнішній борг регіону стала пандемія. В Африці було зафіксовано понад 8 млн. випадків захворювання, 214 000 смертей і серйозні соціально-економічні наслідки через пандемію коронавірусу (COVID-19).

Ще до пандемії регіон був у вразливому економічному становищі. Його зовнішній борг зріс на 8,4% між 2018 і 2019 роками.

У країнах Африки на південь від Сахари, як Гана, та Нігерія зафіксовано збільшення зовнішнього боргу на 17% через покупки від Міжнародного валютного фонду (англ. IMF) 1 млрд. дол. США і 3,4 млрд. дол. США відповідно.

Причинами такого зростання боргового тягаря стали єврооблігації на 3 млрд дол. США, випущені Гані, і 16% зростання негарантованого боргу приватного сектору Нігерії.

Відношення боргу до ВВП – це показник, який порівнює державний борг країни з її валовим внутрішнім продуктом (ВВП). Порівнюючи те, що має країна, з тим, що вона виробляє, співвідношення боргу до ВВП достовірно вказує на здатність цієї країни погасити свої борги. Часто виражений у відсотках, цей коефіцієнт також можна інтерпретувати як кількість років, необхідних для погашення боргу, якщо ВВП повністю спрямований на погашення боргу.

Співвідношення боргу до ВВП відображає здатність країни погасити борги. Зростання коефіцієнта означає, що борг регіону набагато перевищує його дохід, і, таким чином, країна має низькі можливості погасити цей борг.

Країна, яка може продовжувати виплачувати відсотки за своїм боргом — без рефінансування та без перешкоджання економічному зростанню — зазвичай вважається стабільною. В залежності наскільки економіка країни є розвиненою і за умови, що валюта прив'язана до іншої стабільної валюти, вони відрізняються більшою стабільністю, зокрема в країнах-членах ЗАЕВС (англ. UEMOA) та ЕСКЦА (англ. CEMAC), які мають єдину валюту - франк CFA. До складу першого входять 8 членів: З них 7 – колишні колонії Франції - Бенін, Буркіна-Фасо, Кот-д'Івуар, Малі, Нігер, Сенегал, а також колишня колонія Португалії – Гвінея-Бісау. CEMAC - 6 країн. З них 5 – колишні колонії Франції (Камерун, Республіка Конго, Габон, Центрально-африканська Республіка (ЦАР), Чад), а також колишня колонія Іспанії – Екваторіальна Гвінея.

У грудні 1945 р. офіційно був створений франк CFA. Спочатку він був при в'язаний до франка Франції, а після його заміни на євро в 1999 р. – до євро. У відношенні до французького франка курс франка CFA був фіксованим. Інколи він змінювався під впливом фінансових коливань: 1,7 – під час створення в 1945 р., 2 – у 1948 р., 0,02 – під час переходу на новий французький франк у 1960 р. Потім курс франка CFA залишався без змін до його девальвації 11 січня 1994 р. до рівня 0,01. Після цього він не змінювався до кінця 1999 р., коли французький франк замінили на євро. Тоді був встановлений фіксований курс: 1 євро = 655,957 франка CFA [19].

Історія використання франка CFA як національної валюти на території держав – членів CEMAC (до здобуття політичної незалежності) є схожою до UEMOA,

тому що пов’язана із зовнішньою політикою Франції, яку вона проводила у відношенні до всіх своїх колоній.

Історії інтеграції цих двох об’єднань після здобуття незалежності їхніми державами-членами (до 1994 р.) є схожими і в основному проходили паралельно. Активне співробітництво членів CEMAC розпочалося зі створення центрального регіонального банку в 1961 р. Спочатку він мав назву Центральний банк держав Екваторіальної Африки та Камеруну BCEAEC. Його засновниками були Габон, Камерун, Республіка Конго, ЦАР та Чад. З 1972 р. він офіційно називається Банк держав Центральної Африки BEAC [13].

Головним завданням центральних банків об’єднань у Західній та Центральній Африці була емісія валюти в державах, які їх утворили. Курс їх валют у відношенні до французького франка був ідентичним, тому під час створення ці банки відкрили свої рахунки у Французькому національному банку. Окрім заснування центрального банку, регіональне зближення з питань валютної політики в Центральній Африці розпочалося майже одночасно з подібним процесом у Західній Африці. Так, напередодні здобуття незалежності в 1958 р. Габон, Камерун, Республіка Конго, ЦАР та Чад утворили геоекономічне об’єднання Екваторіальна Французька Африка. Уже після здобуття незалежності, у грудні 1964 р., ці держави підписали Договір про Митний та економічний союз Центральної Африки (англ. UDEAC), який почав діяти з 1 січня 1966 р. У січні 1984 р. до них приєдналась Екваторіальна Гвінея. У такому складі та статусі це об’єднання функціонувало до 1999 р., тобто до створення CEMAC, яке діє і сьогодні [19].

Прив’язка валюти стабілізує обмінний курс між країнами. Це забезпечує довгострокову передбачуваність обмінних курсів для бізнес-планування. Однак прив’язка валюти може бути складною для підтримки та спотворення ринків, якщо вона занадто далека від природної ринкової ціни.

Основною мотивацією прив'язки валюти є заохочення торгівлі між країнами шляхом зниження валютного ризику. Маржа прибутку для багатьох підприємств низька, тому невелике зміщення валютних курсів може виключити прибуток і

змусити фірми шукати нових постачальників. Це особливо вірно у висококонкурентній індустрії роздрібної торгівлі.

Країни зазвичай встановлюють прив'язку валюти з сильнішою або більш розвиненою економікою, щоб вітчизняні компанії могли отримати доступ до ширших ринків з меншим ризиком. Історично популярними виборами були долар США, євро та золото. Валютні прив’язки створюють стабільність між торговими партнерами і можуть залишатися на місці десятиліттями. Наприклад, гонконгський долар був прив’язаний до долара США з 1983 року.

У 2020 році співвідношення боргу до ВВП було вище 100% у чотирьох країнах на південь від Сахари. До них належать Мозамбік, Замбія, Кабо-Верде та Ангола. У Мозамбіку цей показник зріс на 20 процентних пунктів у період з 2019 по 2020 рік. За десятиліття (2010–2020) він зріс на 99%. У Замбії цей показник зріс на 32% між 2019 і 2020 роками. За десятиліття цей показник збільшився на 138 процентних пунктів.

Новий уряд під керівництвом президента Замбії Хакаїнде Хічілеми, який вступив на посаду в серпні 2021 року, пообіцяв вирішити кризу. Замбія стала першим африканським неплатником суверенних боргів після пандемії.

Новий уряд звернувся за допомогою до МВФ. Він обіцяє реформи як частину офіційної програми, яка принесе з собою дешеву позику. Угода з фондом також має прокласти шлях до угоди про реструктуризацію зовнішніх боргів Замбії за схемою, відомою як “The Common Framework,, для погашення боргу за межами Ініціативи призупинення обслуговування боргу (англ. DSSI).

Загальна рамка для боргів за межами DSSI – це угода країн G20 та Паризького клубу щодо координації та співпраці щодо врегулювання боргу до 73 країн із низьким рівнем доходу, які мають право на участь у Ініціативі призупинення обслуговування боргу (DSSI).

Країна з високим співвідношенням боргу до ВВП зазвичай має проблеми з погашенням зовнішніх боргів, які є будь-якими залишками заборгованості перед зовнішніми кредиторами. У таких сценаріях кредитори схильні домагатися більш високих процентних ставок під час надання позик. Коли країна не виплачує борг, це

часто викликає фінансову паніку як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках. Як правило, чим вище відношення боргу країни до ВВП, тим вище стає її ризик дефолту.

Хоча уряди намагаються знизити співвідношення боргу до ВВП, цього може бути важко досягти в періоди заворушень, таких як воєнний час або економічна рецесія. У таких складних кліматичних умовах уряди, як правило, збільшують позики, щоб стимулювати зростання та підвищити сукупний попит. Ця макроекономічна стратегія приписується кейнсіанській економіці.

Економісти, які дотримуються сучасної монетарної теорії (англ. MMT), стверджують, що суверенні країни, які здатні друкувати власні гроші, ніколи не можуть збанкрутувати, оскільки вони можуть просто виробляти більше фіатної валюти для обслуговування боргів. Однак це правило не поширюється на країни, які не контролюють свою монетарну політику, наприклад країни Європейського Союзу (ЄС), які повинні покладатися на Європейський центральний банк (ЄЦБ) для випуску євро [12].

Дослідження Світового банку показало, що країни, чиє співвідношення боргу до ВВП перевищує 77% протягом тривалого періоду, відчувають значне уповільнення економічного зростання, це дає зрозуміти, що такій економіці потрібна допомога. При цьому кожен % боргу вище цього рівня коштує країнам 0,017 % економічного зростання. Це явище ще більш виражене на ринках, що розвиваються, де кожен додатковий % боргу понад 64% щорічно сповільнює зростання на 0,02% [39].

Висновки до розділу 1

Можна дійти висновку, що валютний ринок – це спеціальний ринок, на якому може бути куплена або продана іноземна валюта. Цей ринок є наймолодшим, але вже став одним з найбільших. За масштабами виробництва він перевершує ринок товарів та послуг, міжнародного руху капіталу, робочої сили та технологій.

Кожен із ринків грає певну роль організації валютних процесів, наприклад, діяльністю міжнародного валютного ринку є сукупність різних операцій із купівлі-продажу іноземних валют. Це дозволило йому в наш час перетворитися на найбільший і водночас місткий ринок. Така ситуація обумовлена тим, що на сьогоднішній день ринок FOREX обслуговує не лише зовнішню торгівлю, а й міжнародний рух капіталів, а також є ареною для всіляких спекулятивних операцій.

У кожному ринку існує товар, і цю роль у валютному ринку грає валюта. Валютний курс – це вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у грошових одиницях іншої країни, при угодах купівлі-продажу. Валюта необхідна для проведення операцій на ринку і для цього використовується котирування валют - перерахунок валюти однієї країни на валюту інший.

Важливою умовою ефективності валютних ринків – є їх свобода і гнучкість, для сприяння розвитку економічних процесів. Він є надзвичайно ліквідний і на величезну суму перевищує щоденний обсяг торгів на ринках акцій та облігацій.

Значення валюти дуже суттєве. Вона використовується для обміну валют при торгівлі товарами та послугами, руху капіталів та кредитів; для порівняння цін на світових товарних ринках, а також вартісних показників різних країн; для періодичної переоцінки рахунків у іноземній валюті фірм, банків, урядів та фізичних осіб.

Обмінний курс між національною та іноземною валютою є основною змінною економічної політики. Тому ефективність або відсутність валютного ринку є дуже важливою для будь-якої країни. Ефективний валютний ринок свідчить про те, що уряд не може впливати на рух обмінних курсів, оскільки обмінні курси не є передбачуваними. Уряд може приймати обґрунтовані рішення щодо обмінних курсів, вживати заходів для зниження волатильності обмінного курсу та оцінювати наслідки різних економічних політик для обмінних курсів. Учасники валютного ринку можуть розробляти різні торгові правила або методи, щоб отримувати прибуток від операцій на валютному ринку. Однак вони повинні враховувати витрати, пов’язані з такими видами діяльності, щоб визначити їх прибутковість.

РОЗДІЛ 2
НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ РИНКІВ КРАЇН АФРИКИ

2.1. Особливості міжнародних валютних ринків країн Африки

Африканський континент обслуговує приблизно 41 валюта. Багато з них характеризуються своїм неліквідним статусом на світовому фінансовому ринку, а також їх нестабільністю. Найбільш ліквідними з них є: туніський динар(2,70 TND = 1 USD), ботсванська пула (11,04 BWP = 1 USD), єгипетський фунт (15,66 EGP = 1 USD), сейшельська рупія (20,91 SCR = 1 USD). Вони мають високі щоденні обсяги торгівлі. Тож для тих, хто бажає вести бізнес з Африкою, ці валюти — як складні та дорогі в отриманні — можуть створити справжню проблему.

Від намібійського долара до сейшельської рупії життєво важливо, щоб організації могли надійно, вчасно та за конкурентоспроможними цінами отримувати валюти на нових ринках. Проте такі потреби часто усувають тих, хто торгує з Африкою, які розглядають валютні проблеми як одну з найбільших перешкод на шляху розвитку Африки як можливості для міжнародних інвесторів.

Політична стабільність є головною передумовою економічного розвитку, особливо для країн Африки. Адже відсутність стабільності для африканських країн має суттєвий негативний вплив на економіку через велику залежність їхніх економік від зовнішнього фінансування. Серед найбільш стабільних і прогресивних держав Африки доцільно виділити західноафриканську країну Гану.

З 1980-х років Гана розпочала програму економічного відновлення (англ. ERP) з лібералізації торгівлі та іноземної валюти, де торгівля на «чорному ринку» була легалізована в нинішніх валютних бюро. Це управління обмінним курсом повністю сформувалося між 1983 і 1992 роками від жорстко фіксованого до гнучкого режиму обмінного курсу [40], [41].

Мета цієї реформи полягала в тому, щоб новий режим гнучкого обмінного курсу зробив коригування валютного курсу автоматичним, підтримуючи тим самим зовнішню конкурентоспроможність економіки. Крім того, гнучкий режим обмінного курсу усунув би необхідність у політично ризикованих і важких девальваціях [42], [43]. Після лібералізації валютного ринку темпи обміну одиниці валюти Гани (седі) на долар США та інші валюти її основних торгових партнерів зазнали значних коливань [44], [45].

У середньому курс седі знецінився проти долара США з моменту прийняття режиму керованого плаваючого обмінного курсу в 1986 році. Наприклад, протягом першого кварталу 1986 року приблизно 0,01 седі можна було обміняти на долар; з іншого боку, до кінця квітня 2015 року ставка зросла до 3,84, що означає знецінення на 98,7% за цей період. І вже з 2015 до квітня 2022 року цей показник ще зріс до 7.66. (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Обмінний курс долара США до ганського седі

Рік	**Показник**
2015	3.71
2016	3.91
2017	4.35
2018	4.59
2019	5.22
2020	5.82
2021	6.12
2022 (серпень, прогнозовано)	7.3

Примітка. Складено автором за даними Світового Банку.

У країнах з ринковою економікою, орієнтованою на приватний сектор, як-от Гана, очікування ключових ринкових цін, таких як обмінний курс, має велике

значення. З огляду на невизначеність, приватні підприємства не в змозі довго розглядати, вважаючи за краще ставлення «залишитися і подивитися» [46].

Обмінний курс ганського седі на відміну від основних валют (наприклад, долара США) зазначено як кількість ганських седі, необхідну для покупки одного долара США. Непередбачена зміна обмінного курсу ганського седі до долара США має значний вплив на успіх підприємств, що працюють у торговому секторі економіки експортерів та імпортерів.

Однак для того, щоб було вжито належних коригувальних дій, Банк Гани (англ. Bank of Ghana - BoG) повинен вирішити, чи є непередбачувані зміни більшим, ніж результат політики в Гані, чи позиції Федеральної резервної системи США, еквівалентного центрального банку Сполучених Штатів Америки. Визначити реакцію непросто. Одним із широко використовуваних підходів є спостереження за іншими валютними курсами, наприклад, щодо британського фунта та євро. Таким чином, якщо седі знецінюється/підвищується, падаючи в ціні/зростаючий у вартості разом з усіма трьома ключовими основними валютами, розумно припустити з тим, що неочікуване або небажане перетворення вартості седі вимагає коригувальних дій з боку BoG [44], [45], [46].

Цей крок породив концепцію номінального ефективного обмінного курсу (англ. NEER), також відомого як багатосторонній обмінний курс. Він розраховується як середнє зважене обмінних курсів ганського седі поруч із доларом США, британським фунтом та євро. Вагові коефіцієнти, що використовуються в BoG, є частками світової торгової вартості імпорту та експорту Гани з конкретними країнами-партнерами.

Перевага, що надається долару США, є показником усіх акцій торгових партнерів, крім Великобританії та Європейського Союзу. Вагові коефіцієнти переглядаються з моменту часу, щоб відобразити зміни в торгових моделях. На нашу думку, для полегшення розгляду доцільно використали весь набір ваг, визначений BOG на 2009 рік.

NEER вимірює вартість товару «зроблено в Гані» відносно середня вартість одного і того ж товару наших торгових партнерів, розрахована на основі частки

міжнародної торгівлі з кожним партнером. Він забезпечує набагато більш повну оцінку СЕДІ, ніж використання будь-якої з основних валют, з якими він взаємодіє. Це дає набагато більш повну оцінку, ніж порівняння з будь-яким із них. Інтерпретація NEER полягає в тому, що якщо седі слабший або знецінений по відношенню хоча б до однієї з валют торгових партнерів, тоді для оплати імпорту потрібно більше седі [41].

Аналогічно, менше значення NEER означає, що седі сильніший або підвищений відносно принаймні однієї з валют торгових партнерів, тоді для оплати імпорту потрібно менше седі. Іншими словами, національні виробники позиціонуються у невигідному становищі порівняно з імпортерами з точки зору рентабельності.

Валютні резерви є одним з найважливіших елементів, необхідних для стабілізації вартості національної валюти по відношенню до іноземних валют. Враховуючи значну роль, стабільна валюта відіграє інвестиційний потяг країни; доречно вивчити вплив валютних резервів на результати інвестицій країни.

Обмінний курс, який є курсом, за яким валюта однієї країни може бути обміняна на інші валюти, має певний значний зв'язок з пропозицією грошей, інфляцією та ВВП, що визначає обмінний курс країни. Однак, іноді, коли пропозиція грошей завжди впливає на обмінний курс; це часто призводить до того, що грошова система втрачає пояснення впливу на обмінний курс, що є основою цього дослідження.

Коливання та нестабільність, які характеризують валютний ринок та пропозицію грошей, компенсуючи явні та неявні наслідки для всіх секторів економіки Гани, викликають велике занепокоєння та надзвичайний інтерес для уряду, експортерів та імпортерів, населення. Підвищення цін на імпортні товари несе нестерпні економічні труднощі для споживачів, які недостатньо знають, як курс іноземної валюти впливає на їх модель споживання та поведінку.

Таким чином, реформа обмінного курсу мала на меті вирівняти завищений обмінний курс, усунути паралельну ринкову премію та відійти від жорстко фіксованого та контрольованого режиму до гнучкості [47], [48].

Уряд Гани сподівався, що новий режим гнучкого обмінного курсу зробить коригування валютного курсу дещо автоматичним, тим самим підтримавши зовнішню конкурентоспроможність економіки. Крім того, гнучкий режим обмінного курсу усунув би необхідність у політично ризикованих і важких девальваціях [42].

Валютні резерви (FX) є невід'ємною частиною інструментарію політики, оскільки вони страхують від шоків і доповнюють монетарну політику для досягнення цінової та фінансової стабільності. У той же час створення та зберігання валютних резервів не обходиться без витрат. Для виконання своїх основних цілей валютні резерви необхідно інвестувати в безпечні та ліквідні активи, де прибутковість низька.

Зміни валютних резервів в африканських країнах в основному відображають відповідні заходи політики щодо експортних надходжень, трансфертів (включаючи грошові перекази працівників) і потоків капіталу за останні роки. Наприклад, зниження цін на нафту в 2014 році збіглося зі зниженням на третину валютних резервів країн-експортерів нафти, оскільки влада протистояла тиску на зниження їх валютних курсів. Показники обсягів валютних резервів продовжимо розглядати на прикладі країн Африки на південь від Сахари, досліджуваної в теортетичній частині (табл. 2.2):

Таблиця 2.2.

Обсяг валютних резервів країн Африки на південь від Сахари 2021-2022

(млн. дол. США)

Країна	**Показник**
Кабо-Верде	68676
Ангола	10256
Гана	9695
Замбія	2631
Нігерія	39550
Мозамбік	3224

Джерело. Складено автором за даними Trading Eoconomics // Foreign Exchnge Reserves. - 2022.

Здається, коливання умов торгівлі мали значення насамперед у країнах із середнім рівнем доходу, які, як правило, мають вищу частку експорту, у тому числі виробничих товарів. Країни з низьким рівнем доходу є вкрай чутливими до політичної нестабільності.

Загалом валютні резерви є невід'ємною частиною самострахування країни. Особливо це стосується країн з низьким рівнем доходу, де держава зазвичай забезпечує страхування від нестачі іноземної валюти. У порівнянні з країнами з ринковою економікою (англ. EME), приватний сектор регіону володіє незначною кількістю іноземних активів або не має жодного, які можна було б легко репатріювати в разі потреби: середня частка іноземних портфельних активів у ВВП становить 3%, що в порівнянні з 11% для EME за межами Африки.

Протягом останніх двох десятиліть системи грошово-кредитної політики країн EME все більше зосереджувалися на підтримці стабільності внутрішніх цін.Наприклад, кількість основних центральних банків країн СНД, які використовують режим чіткого таргетування інфляції, значно зросла, тоді як кількість, що використовують явний прив'язок обмінного курсу, скоротилася. Таргетування інфляції зараз є найпоширенішою основою у великих країнах із ринковою економікою, наздоганяючи поширену практику в країнах з передовою економікою. Така еволюція узгоджується з консенсусом про відкриту економіку, яка об'єдналася навколо переваги системи грошово-кредитної політики, яка зосереджується на внутрішній інфляції, зберігаючи при цьому гнучкість обмінного курсу.

Переваги, пов'язані з валютними резервами, є значними. По-перше, вони забезпечують буфер для фінансування необхідного імпорту або повернення боргу в іноземній валюті, якщо фінансування в іноземній валюті стає недоступним або надзвичайно дорогим. Такий дефіцит іноземної валюти матеріалізується під час серйозної макроекономічної, фінансової чи політичної нестабільності, що збільшує надбавку до адекватного рівня валютних резервів. І навіть за менш екстремальних обставин, валютні резерви забезпечують політичний простір для підтримки цінової та фінансової стабільності в умовах великих коливань обмінного курсу. Загалом

більшість африканських країн регулярно здійснюють інтервенції на валютних ринках. МВФ зазвичай класифікує ці режими обмінного курсу як м'які прив'язки.

Оскільки обмінний курс часто є ключовим фактором, який впливає на інші цілі, такі як монетарна чи фінансова стабільність, зміни валютних резервів також можуть бути побічним продуктом валютних інтервенцій, що здійснюються для досягнення цих інших цілей.

Цінова стабільність є ключовою метою для багатьох африканських країн. Багато країн частково доларизовані. Поширене ціноутворення на споживчі товари в іноземній валюті має тенденцію до збільшення переносу обмінного курсу на інфляцію споживчих цін. Країни з високим рівнем передачі, у свою чергу, схильні підкреслювати стабільність цін як важливу мету накопичення валютних резервів.

Інші цілі також мають значення. Конкурентоспроможність експорту, а в деяких країнах – фінансова стабільність займають чільне місце. Для деяких країн завданням також є згладжування впливу коливань експорту сировини на податкові надходження у національній валюті.

Ще одна мета – зменшити неліквідність валютного ринку в звичайні часи. Середнє відношення валютного обороту до ВВП становить лише близько 3% в африканських країнах, набагато нижче, ніж для інших країн СНД (18%). Як наслідок, валютні ринки легко перевантажуються короткостроковими коливаннями пов'язаних із торгівлею платежами та одноразовими потоками капіталу, що супроводжують прямі іноземні інвестиції або репатріацію прибутку.

Як буфери, які сприяють макроекономічній стабілізації, валютні резерви ретельно контролюються рейтинговими агентствами та іноземними інвесторами. Важливість, що надається валютним резервам, може бути особливо високою, оскільки дані про валютні резерви є легкодоступними, своєчасними та легко порівняними, на відміну від багатьох інших показників стійкості країни. Разом з тим, що стійкість зазвичай оцінюється на відносній основі в різних країнах, це може пояснити, чому третина опитаних центральних банків приділяє важливе значення утриманню валютних резервів на рівні, подібному до рівня аналогів.

Інші види потенційного доступу до валютної ліквідності не є повною заміною утримання валютних резервів. На відміну від валютних резервів, отримання доступу до ресурсів МВФ супроводжується умовністю і зазвичай розглядається як клеймо. Тим не менш, ресурси МВФ забезпечують суттєву підтримку та можуть створити додаткові буфери. Це, наприклад, стало причиною того, що Кенія отримала кредитну позицію МВФ у 2016 році, хоча згодом вона не використовувала її. Угоди центрального банку про валютні свопи також можуть служити підтримкою, але, можливо, їх потрібно буде поновити і можуть обмежити використання валютних резервів.

Досліджуючи особливості міжнародних валютних ринків країн Африки, неможливо не розглянути її статистичні показники зовнішнього боргу відносно ВВП в регіоні на південь від Сахари (Мозамбік, Замбія, Кабо-Верде, Ангола, Гана, Нігерія), тому що ситуація там вкрай важка (табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Зовнішній борг країн Африки на південь від Сахари (2016-2020 рр.)

Показник/Рік	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Загальний обсяг зовнішнього боргу (у млрд. дол. США)	492	578	613	665	702
Довгостроковий зовнішній борг	411	490	519	567	589
Виплати (довгострокові)	69	88	91	88	67
Короткостроковий зовнішній борг	62	67	72	75	72
Погашення основної суми (довгострокові)	28	31	48	47	52
Використання кредиту МВФ	19	21	22	23	41
Виплати відсотків (довгострокові)	13	13	16	20	18

Примітка. Складено автором за даними Світового Банку.

Співвідношення боргу до ВВП зросло майже на 20% в регіоні за десятиліття до 43,7% у 2020 році з 23,4% у 2011 році, (рис. 2.1.):

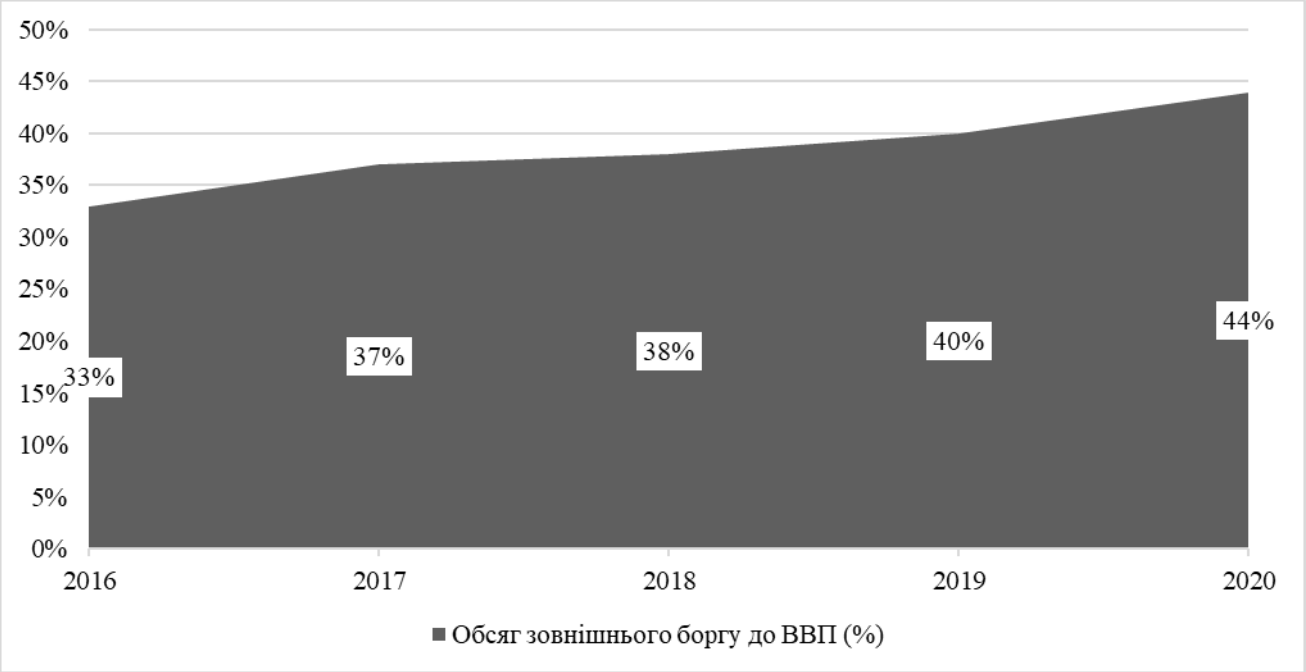

Рис.2.1. Обсяг зовнішнього боргу до ВВП країн Африки на півдні від Сахари, (%)

Примітка. Побудовано автором за даними Світового Банку.

У 2020 році співвідношення боргу до ВВП було вище 100% у чотирьох країнах на південь від Сахари. До них належать Мозамбік, Замбія, Кабо-Верде та Ангола (табл. 2.4):

Таблция 2.4

Загальний обсяг зовнішнього боргу в країнах Африки на південь від Сахари станом на 2019 р., за країнами (у млн. дол. США)

Країна	**Обсяг боргу**
Південна Африка	187,667
Нігерія	54,832
Ангола	51,998
Замбія	27,341
Мозамбік	20,354
Кабо-Верде	1,821

Примітка. Складено автором за даними Світового Банку.

2.2. Фактори впливу на розвиток міжнародних валютних ринків країн Африки

Основними факторами, що впливають на розвиток міжнародних валютних ринків країн Африки є:

- темпи інфляції ;
- стан платіжного балансу ;
- різниця процентних ставок в різних країнах ;
- ступінь довіри до валюти на національних і світовому ринках ;
- ринкове і державне регулювання валютного курсу.

Ціни на більшість продовольчих товарів зростають на континенті Африка, чинячи тиск на уряди, споживачів та приватний сектор. Жодне короткострокове рішення не здається задовільним.

Ціна 50-кілограмового мішка пшеничного борошна з 11 березня 202 зросла з 11 000 до 23 000 франків КФА (це коливання від 16,5 до 35 євро, 1 євро = 655,96 франків КФА) в Кот-д'Івуарі, вартість цукру зростає в Сенегалі, Малі та Мавританії, а ціна на літр олії та кілограм картоплі стрімко зростає в Алжирі на 2022.03.08. На традиційних ринках, а також у супермаркетах, місцях, де більшість африканських споживачів купує їжу, їхні рахунки за покупку продуктів харчування продовжують зростати, що призводить до протестів щодо високої вартості життя.

Ситуація є особливо напруженою в Північній і Західній Африці, тому кілька країн – Кот-д’Івуар, Сенегал, ДРК, Алжир – запровадили ряд заходів, щоб захистити купівельну спроможність. Серед них – запровадження граничних цін, призупинення імпортних та митних податків, зниження ПДВ, посилення контролю за регульованими цінами тощо.

Хоча цей інфляційний сплеск є частиною глобальної тенденції (+28% за 2021 р.) для цін на продукти харчування, згідно з останніми даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, ФАО), і це, безумовно, не перше, що вразило континент, це відбувається на тлі важкого контексту відновлення після пандемії.

Перше спостереження полягає в тому, що ця інфляція, ймовірно, триватиме. Цей прогноз, який широко поділяють експерти, можна пояснити переплетенням багатьох факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх, які є причиною інфляції. На міжнародному рівні пандемія Covid-19 порушила ланцюги поставок, спричинила підвищення тарифів на вантажні перевезення та логістичні труднощі, напруженість, яка потребує часу, щоб вирішити її, і дорого коштує африканським країнам, які все ще є переважно імпортерами.

Цей тиск посилюється загальним інфляційним ефектом, пов'язаним із відновленням китайської економіки, західними планами стимулювання та зростаючою ціною на енергію, що має негативний вплив на континент [34].

«Харчові продукти, а також сільськогосподарські ресурси, залізо, картон, пластик, кабелі… Важко знайти вхідний матеріал, ціна якого не зросла, зростання цін майже узагальнене», – вказав Селестін Тавамба, який відповідає за роботодавців Камеруну, очолює Groupement Inter-Patronal du Cameroun (Gicam) і висловлює жаліть з приводу «імпортованої інфляції».

Внутрішній стан справ не краще. У Західній Африці врожаї в цілому погані. Це створило дисбаланс між попитом і пропозицією, що спровокувало зростання цін. Така низька продуктивність пояснюється накопиченням несприятливих умов: відсутність опадів, висока вартість і дефіцит добрив, труднощі з пошуком робочої сили через закриті кордони, політична напруженість, яка призводить до переміщення населення і не оброблення землі, а також жорсткі державні бюджети. що призводить до мінімальної підтримки аграрного сектору [52].

За оцінками джерела [53], Судан мав найвищий рівень інфляції в Африці станом на 2022 рік, приблизно 42 % (див. Рис.2.1.). Зімбабве представила другий найвищий рівень інфляції на континенті – 30,7 %. Хоча рівень цін у країні все ще високий, у 2020 році знизився приблизно з 600 %.

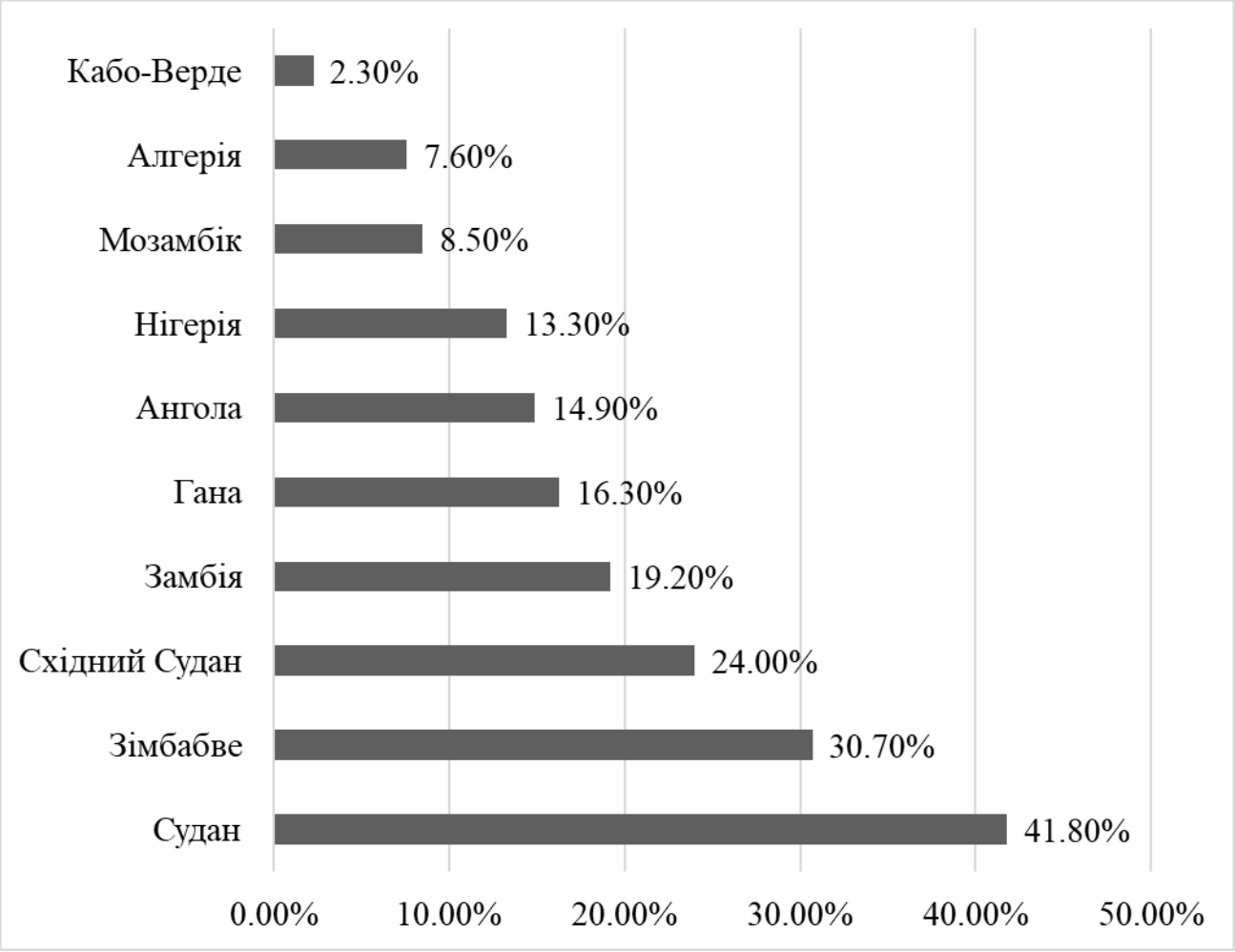

Рис. 2.2. Прогнозований рівень інфляції в Африці
станом на 2022 рік, за країнами.

Примітка. Побудовано автором за даними джерела.

Залишок поточного рахунку платіжного балансу зменшився до все ще значного профіциту в 2,580 млрд дол. США (1 рупий = 0,01 дол. США) у четвертому кварталі 2020 року з 294,4 млрд рупій у третьому кварталі – другого за величиною профіциту, коли-небудь зареєстрованого. Як співвідношення валового внутрішнього продукту (ВВП), профіцит рахунку поточних операцій скоротився до 3,7% у четвертому кварталі 2020 року з 5,9% у третьому кварталі. На річній основі коефіцієнт змінився на профіцит у 2,2% у 2020 році з дефіциту в 3,0% у 2019 році.

У 2020 році найбільшим торговельним партнером для Африки був ЄС з 33% експорту (див. Рис. 2.3.) та 31% імпорту (див. Рис. 2.4.) з неафриканських країн.

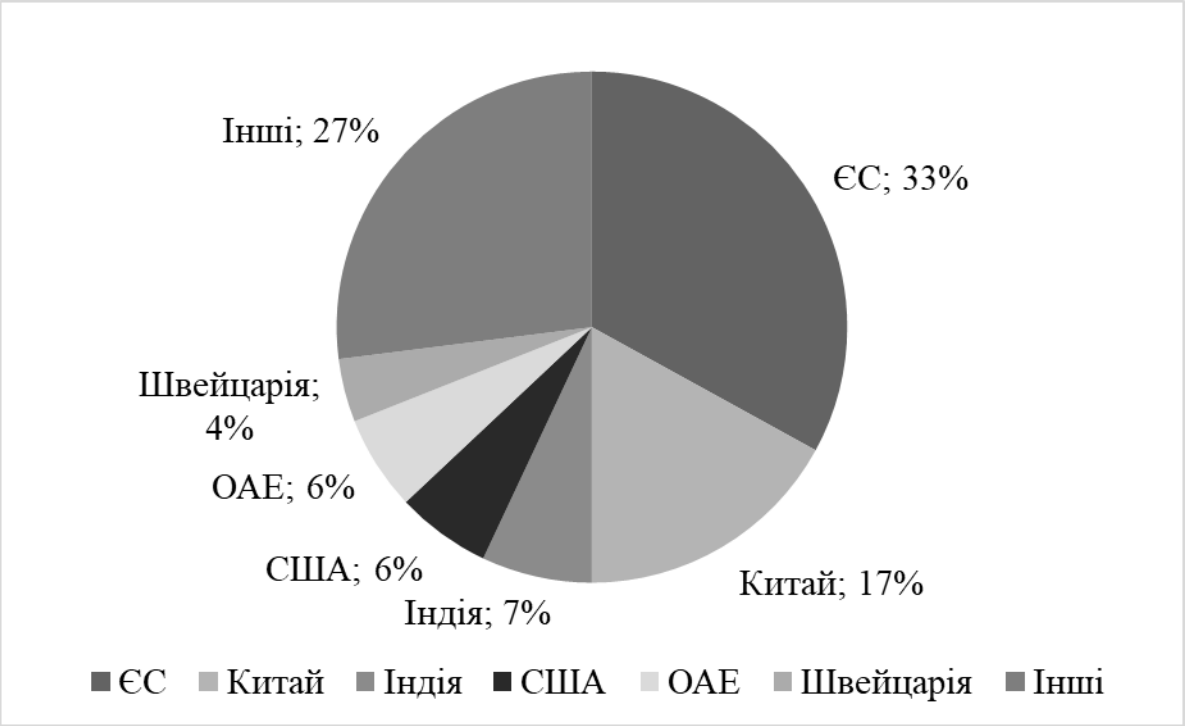

Рис. 2.3. Частка африканського експорту
з основними партнерами, 2020 р.

Примітка. Побудовано автором за даними UNCTAD.

В обох випадках Китай був другим за величиною партнером з 17% експорту та 22% імпорту. Торгівля між африканськими країнами становила 18 % загального (внутрішнього + додаткового) африканського експорту та 15 % загального африканського імпорту.

В основному у всіх країн Африки спостерігалося негативне сальдо у зовнішньоторговельному балансі. Виключенням тут є ПАР (Південно-Африканська Республіка).

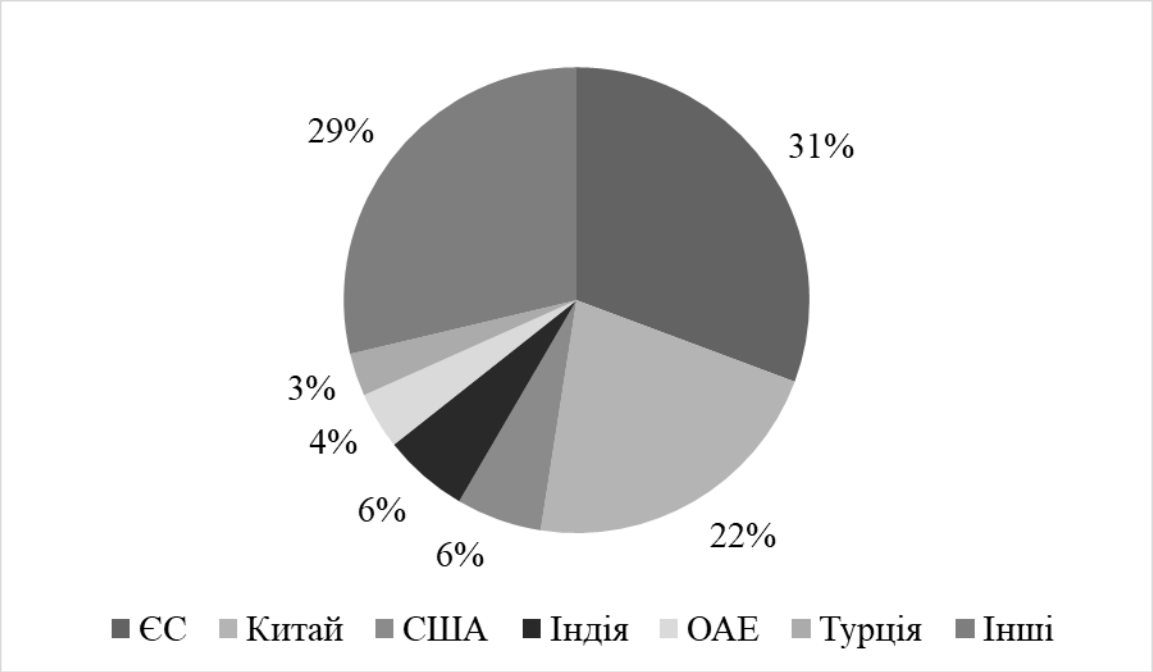

Рис. 2.4. Частка африканського імпорту
з основними партнерами, 2020 р.

Примітка. Побудовано автором за даними UNCTAD.

Імпорт та експорт товарів Південної Африки що зросли в четвертому кварталі 2020 року, оскільки торгівля продовжувала відновлюватися після COVID-19. був низький на початку року. Позитивне сальдо торгівлі Південної Африки дещо скоротилося з 450,9 млрд рупій у третьому кварталі 2020 року до 425,2 млрд рупій у четвертому кварталі. Менше сальдо торгового балансу було наслідком того, що вартість імпорту товарів зросла більше, ніж вартість експорту, який зріс до історичного максимуму. Вища вартість імпорту товарів була наслідком, насамперед, більших обсягів, тоді як експорт товарів відображав збільшення як обсягів, так і цін.

Дефіцит на рахунку послуг, доходів і поточних трансфертів значно збільшився до 227,4 млрд. рупій у четвертому кварталі 2020 року з 156,4 млрд рупій у третьому кварталі. Збільшення дефіциту в четвертому кварталі 2020 року в основному можна пояснити помітно більшим дефіцитом на рахунку доходів, тоді як дефіцит послуг дещо зменшився разом із подальшим збільшенням чистих поточних трансфертів. Дефіцит на рахунку послуг, доходів та поточних трансфертів у відношенні до ВВП зріс до 4,2% у четвертому кварталі 2020 року з 3,1% у третьому кварталі (див. Табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Рахунок платіжного балансу за Південноафриканський резервний банк (англ. SARB) (2020 р.)

З поправкою на сезонність і річним вирахуванням	**2020**				
	Квартал 1	**Квартал 2**	**Квартал 3**	**Квартал 4**	**За рік**
1	2	3	4	5	6
Товари та послуги	1 597	1 150	1 591	1 723	1 515
Експорт товарів	1 385	1 063	1 505	1 625	1 394
Експорт товарів (безкоштовно на борту)	1 288	984	1 376	1 497	1 286
Чистий експорт золота	97	79	129	128	108
Квитанції про послуги	212	87	87	98	121
Надходження первинних доходів	132	122	116	119	122
Вторинний дохід (поточні трансферти) квитанції	29	39	32	30	32
Товари та послуги	1 391	1 143	1 195	1 351	1 270
Імпорт товарів (безкоштовно на борту)	1 185	999	1 054	1 199	1 109
Оплата послуг	205	144	141	151	160
Виплати первинного доходу	231	226	170	239	216
Вторинний дохід (поточні трансферти) платежі	64	74	81	84	76
Торговий баланс(товари)	200	64	451	425	285
Баланс по торгівлі послугами	7	-56	-55	-53	-39
Залишок по товарах і послугах	206	8	396	372	246
Залишок первинного доходу	-99	-104	-53	-120	-94
Залишок вторинного доходу (поточний перекази)	-35	-35	-48	-54	-43
Залишок послуг, доходів і поточних трансфертів	-127	-196	-156	-227	-177
Залишок поточного рахунку	72	-132	294	198	108
Торговий баланс(товари)	3,8	1,5	9,0	7,9	5,7
Баланс по торгівлі послугами	0,1	-1,3	-1,1	-1,0	-0,8
Залишок по товарах і послугах	3,9	0,2	7,9	6,9	4,9
Залишок первинного доходу	-1,9	-2,4	-1,1	-2,2	-1,9
Залишок вторинного доходу (поточні трансферти)	-0,7	-0,8	-1,0	-1,0	-0,9
Залишок за послугами, доходами і поточні трансферти	-2,4	-4,6	-3,1	-4,2	-3,6
Залишок поточного рахунку	1,4	-3,1	5,9	3,7	2,2

Примітка. Побудовано автором за статистикою SA і SARB.

Умови торгівлі ПАР (включаючи золото) ще більше покращилися в четвертому кварталі 2020 року, оскільки ціни на експорт товарів та послуг у ранді (1 ранда = 0,062 дол. США) зросли більше, ніж імпортні [52].

Африка має високі процентні ставки, що є вагомим фактором впливу на міжнародні валютні ринки. Зокрема, минулого року центральний банк Уганди підрахував, що половина процентної маржі банків поглинається операційними витратами. «Відкриття філії, ймовірно, коштує половина млн. дол.», – пояснив Патрік Мвеейр, який очолює східноафриканські операції Standard Bank, найбільшого кредитора на континенті. Він додає, що менші банки знищуються через витрати на електроенергію, зберігання даних або просто переміщення грошей.

У деяких країнах Африки висока інфляція може допомогти пояснити високі процентні ставки, хоча й менше, ніж у минулому. Процентні ставки також цінують ризик. Оцінити позичальників важко, якщо вони часто не мають кредитної історії. Погоня за проблемними кредитами – це боротьба. За даними Світового банку, кредитори можуть розраховувати лише на повернення одного шилінга з кожних п’яти, які вони позичили підприємству, яке неплатоспроможне в Танзанії. У Нігерії процес вирішення проблем займає в середньому п’ять років.

За оцінками Світового банку, банківська система в типовій африканській країні не більш сконцентрована, ніж у Європі чи Латинській Америці. Однак, той факт, що банки можуть отримувати високі прибутки, може свідчити про те, що вони мають певну ринкову владу. Проте, в деяких менших країнах ринок більш концентрований. Конкуренція за кредитами малого бізнесу слабша, ніж за корпоративними угодами.

Уряди намагалися і не змогли знизити ставки. Зокрема, у 2016 році Кенія обмежила ставки комерційних позик на чотири відсоткові пункти вище ставки центрального банку. Цей крок мав зворотний ефект. Банкіри скоротили кредити малому бізнесу, аргументуючи це тим, що винагорода від кредитування більше не відповідає ризикам.

У Нігерії центральний банк штрафує банки, які не виконують цільові показники кредитування. Але це також підвищує процентні ставки через жорстку

монетарну політику, спрямовану на те, щоб підтримувати найру. Банки повинні мати багато ліквідних активів, таких як готівка та казначейські векселі, і тримати на руках щонайменше 27,5% своїх депозитів, що є одним із найвищих показників у світі.

Нові моделі можуть спричинити зміни. Джошуа Ойгара, керівник KCB bank(в Кенії) і голова Асоціації банкірів Кенії, зазначив, що мобільний банкінг, обмін кредитною інформацією та, до пандемії, стабільна економіка допомогли знизити витрати на кредитування. Інші економлять на цеглині та розчині, залучаючи місцевих агентів, наприклад, власників магазинів. Всього через 18 місяців після прийняття цієї моделі дочірня компанія Standard Bank в Уганді обробляє більше транзакцій через агентів, ніж у відділеннях.

Інновації можуть знизити витрати, але вони не можуть послабити демографічні обмеження. Позичати на місцевому рівні коштує дорожче, коли є менше заощаджень, зазначає Чарльз Робертсон з інвестиційного банку Renaissance Capital. Африканські домогосподарства заощаджують менше, ніж в Азії, тому, що працівники утримують більше утриманців. «Якщо у вас шестеро дітей, у вас немає заощаджень, незалежно від того, є у вас мобільний телефон чи ні», — стверджує він. Поки народжуваність не знизиться, процентні ставки залишаться відносно високими [53].

Населення Африки зростає особливо швидко. У 2020 році з темпом 2,5 % він збільшився більш ніж вдвічі швидше, ніж у світі. (див. Табл. 2.6). Декілька країн Африки на південь від Сахари зафіксували темпи зростання значно вище 3 відсотків (Ангола 19.59%, Мозамбік 17,97 %, Гана 19,16 %). Показники, вищі за середні світові, також були поширені в Західній, Південній та Південно-Східній Азії та в деяких частинах Південної Америки. У країнах з розвиненою економікою спостерігався загалом низький приріст населення, у середньому 0,2 відсотка. Очікувалося, що у 2020 році населення зменшиться в кількох країнах Східної та Південної Європи, а також, наприклад, у Венесуелі, Кубі, Грузії та Японії.

Таблиця 2.6

Середній природний приріст населення в різних частинах Африки

Регіон	**Показник (%)**
Північна Африка	1,94
Країни Африки на півдні від Сахари	2,67
Східна Африка	2,70
Центральна Африка	3,08
Південна Африка	1,43
Західна Африка	2,68

Примітка. Побудовано автором за даними UNCTAD.

2.3. Регулювання міжнародних валютних ринків країн Африки

Валютне регулювання — це форма фінансового регулювання, спеціально спрямована на ринок Forex, який є децентралізованим і не працює без центральної біржі чи розрахункової палати. Через свою децентралізовану та глобальну природу валютний ринок був більш схильний до валютного шахрайства і був менш регульованим, ніж інші фінансові ринки.

Це регулювання має важливе значення для торгівлі, оскільки діяльність органів що виконують цю функцію грунтується на впровадженні сучасних технологій та комп’ютерізації, удосконаленні міждержавних угод та національних законодавств, розвитку світогосподарських зв’язків, інвестуванні, управлінні потоками капіталу та управлінні ризиками, регулюванні курсів валют та стабілізації світової резервної валюти, використанні деривативів за призначенням та поширенні використання окрім основних резервних валют інших валют провідних держав, що дозволить прозоро проводити торгівлю на міжнародному валютному ринку та побудувати і зміцнити довірливі фінансово-економічні відносини між країнами світу.

Однак деякі країни регулюють роботу форекс-брокерів через державні та незалежні наглядові органи, наприклад, Національну ф'ючерсну асоціацію та Комісію з торгівлі товарними ф'ючерсами в США, Австралійську комісію з цінних паперів та інвестицій в Австралії та Управління з фінансового контролю у Великобританії. Ці органи діють як сторожі для своїх відповідних ринків і надають фінансові ліцензії організаціям, які дотримуються місцевих правил.

Ринок іноземної валюти (Forex) є одним із найпопулярніших ринків у світі сьогодні, і він експоненціально зростає в Африці. Частково це інтенсивне зростання було викликано тим, що Європейське управління з цінних паперів і ринків (англ. ESMA; The European Securities and Markets Authority) запровадила нові закони про обмеження щодо максимального кредитного плеча, який можуть використовувати трейдери ЄС (це змусило валютних брокерів зосередитися на інших великих ринках, як-от Африка).

Щодня на ринку Forex торгується в середньому понад 5,1 трлн дол. США. Основними валютними ринками є Лондон, Нью-Йорк, Париж, Цюріх, Франкфурт, Сінгапур, Гонконг і Токіо. Лондон найбільший. Торговий день Forex починається в Австралії і закінчується в Нью-Йорку.

У країнах, на континентах існують спеціальні правила, які контролюють торгівлю на Forex. У деяких країнах торгівля валютою обмежена та заборонена, а в інших вона повністю підтримується. У цій публікації ми зосередимося на Африці, оскільки ми розглянемо регулювання Forex на всьому континенті.

Торгівля на Форексі є дуже конкурентною діяльністю, і в Африці вона нічим не відрізняється. Ринок швидко розвивався протягом останніх двох десятиліть, оскільки все більше африканців дізнавалися про те, що тягне за собою Forex.

Важливо, що за останнє десятиліття ринок Forex з майже непоміченого перетворився на одну з найбільш динамічних галузей у сфері контенту. Це можна пояснити появою мобільних пристроїв та інших технологій.

Багато африканських країн є дружніми до Forex, але є незначні обмеження з боку уряду. Форекс можна торгувати в Нігерії, Південній Африці, Єгипті, Кенії, Намібії, Кот-д'Івуарі та багатьох інших африканських країнах.

Хоча торгівлю на Форексі не можна назвати легалізованою в цих країнах, вона також не порушує закон. Перш ніж Форекс-брокер зможе запропонувати послуги з торгівлі на Форекс громадянину країни, в основному необхідно отримати торгову ліцензією.

Наразі повна заборона на Forex не накладена на жодну країну Африки, на відміну від країн світу, таких як Північна Корея та Ізраїль. Як зазначалося раніше, в деяких країнах існують незначні обмеження з боку уряду. Ці обмеження не забороняють торгівлю на Forex, але вводяться для запобігання шахрайству та шахрайству.

Деякі з цих обмежень стосуються максимальної суми торгівлі та максимальної суми, яку ви можете мати на своєму рахунку Forex. Вони схожі на обмеження Форекс, накладені в таких країнах, як Китай і Росія. Крім того, торгівля на ринку Forex з неліцензованими брокерами Forex заборонена в деяких країнах Африки. Аналогічно, ви можете торгувати на Форекс лише для себе, а не для когось іншого (ідентифікація є обов'язковою для більшості брокерів Форекс).

Торгівля на Форексі зазвичай не вітається в країнах, де діють суворі закони шаріату. Як наслідок, такі країни, як Алжир, Бенін, Буркіна-Фасо, Єгипет тощо, можуть бути не найкращими для торгівлі на Forex.

У Південній Африці діють різні нормативні правила торгівлі, щоб мінімізувати ризики торгівлі на Forex. Ці правила вводяться Південноафриканським управлінням фінансового сектору (англ. FSCA), раніше відомим як Рада з фінансових послуг (англ. FSB). FSCA є органом, відповідальним за моніторинг і контроль усієї фінансової діяльності в країні. Це найбільш енергійне регулювання ринку Forex в Африці.

Регуляторна політика FSCA відповідає тому, що можна отримати від регулюючих органів за кордоном. Примітно, що всі брокери позабіржових деривативів повинні повідомляти про всі операції, щоб організувати CFD. Через FSCA брокери Форекс можуть спілкуватися один з одним без конфлікту.

За даними forex, ліцензія FSCA містить деякі величезні переваги, як-от те, що валютні брокери, які регулюються FSCA, сумлінно ставляться до своїх клієнтів і

допомагають їм у фінансовій освіті та фінансовій грамотності. Не кажучи вже про те, що якщо щось піде на південь, південноафриканський трейдер, який торгує з регульованим брокером FSCA, може звернутися до FSCA, якщо вважає, що його брокер обманув або з ним погано поводилися.

У Кенії Управління ринків капіталу (англ. CMA; Capital Markets Authority) регулює всю фінансову діяльність, включаючи торгівлю іноземною валютою. Перш ніж брокер Forex зможе вести бізнес у Кенії, він повинен бути зареєстрований та ліцензований CMA.

Форекс раніше не регулювався в Кенії. До 2016 року багато кенійців торгували з нерегульованими брокерами, і було надто багато повідомлень про шахрайські дії. Як наслідок, уряд Кенії уповноважив CMA регулювати діяльність з торгівлі на Forex згідно з Законом про фінанси 2016 року. Основна мета регулювання — зробити ринок прозорим і захистити кошти інвесторів.

CMA залучила регулятивну інформацію від міжнародних регулюючих органів, таких як Австралійська комісія з цінних паперів та інвестицій (англ. ASIC; Australian Securities and Investments Commission) та Управління фінансового контролю Великобританії (англ. FCA; Financial Conduct Authority).

Торгівля на Форексі в Нігерії досі не регулюється, незважаючи на те, що ринок є одним з найактивніших на континенті. Однак вважається, що головний банк країни співпрацює з Комісією з цінних паперів, щоб розпочати регулювання торгівлі на ринку Forex.

Незважаючи на відсутність регулювання в країні, уряд не вважає торгівлю на Forex незаконною. Є місцеві брокери Форекс, які реєструються, як і інші підприємства, і здійснюють валютну діяльність як зазвичай. Більшість трейдерів Форекс в Нігерії використовують іноземних брокерів Forex, а не місцевих через відсутність регулювання. Ризик торгівлі повністю лежить на трейдері, тому вони припускають, що іноземні брокери більш надійні.

Банківська політика дійсно впливає на торгівлю на Forex в Нігерії. Деякі нігерійські банки можуть забороняти клієнтам використовувати свої електронні картки для здійснення платежів або зняття коштів із валютних платформ. В даний

час існують обмеження на кількість іноземної валюти, яку нігерійець може витратити за межами країни. Це індивідуальні політики, які можна було б скасувати, якщо уряд Нігерії належним чином легалізує торгівлю на Forex [54].

В Африці є ряд організацій, які виконують регулюючу функцію міжнародних валютних ринків країн Африки. Серед них в Марокко (Autorité Marocaine du Marché des Capitau), в Кенії The Capital Markets Authority (CMA), в Мавританії The Financial Services Commission (FSC Mauritius), в Нігерії The Securities and Exchange Commission (SEC) та в Руспубліці Сейшелі Seychelles Licensing Authority (SLA) і Seychelles Financial Services Authority (FSA Seychelles).

Найбільшим з них є Управління ринку капіталу Марокко або AMMC воно замінило Conseil Déontologique des Valeurs Mobilières (CDVM) ширшим масштабом і більшою незалежністю від політичної влади.. Це державна установа, місією якої є забезпечення захисту заощаджувачів та забезпечення належного функціонування та прозорості ринків капіталу (і не лише цінних паперів) у Марокко. AMMC складається з двох органів: Ради директорів та Коледжу санкцій.

Рада директорів, яка є еквівалентом колегії AMF у Франції, складається з шести членів на додаток до президента, який призначається королем на невизначений термін. Нинішній президент AMMC – Нежа Хаят, призначений королем Мухаммедом V І6 лютого 2016 року. Закон надає важливі повноваження голові АММК, зокрема повноваження щодо застосування санкцій проти юридичних або фізичних осіб, які підконтрольні цій установі. З міркувань прозорості ці санкції доводяться до відома громадськості.

Рада з санкцій, яка є еквівалентом Комісії з санкцій AMF у Франції, складається з трьох членів: магістрата, призначеного головою міністра фінансів за пропозицією міністра юстиції, і двох інших членів, призначених intuitu personae Рада директорів. Нинішній коледж санкцій складається з судді Хасана Ель-Афуї, президента, Аззедіна Кеттані та Абдельджаліла Краібі. Роль Колегії санкцій полягає, по суті, у розслідуванні фактів, що мають характер правопорушень або порушень правил, що регулюють ринок капіталу, та видачі висновку з пропозицією Голові АМКУ щодо санкцій, які до них мають бути застосовані.

Déontologique des Valeurs Mobilières (CDVM) було створено в 1993 році і пройшло кілька етапів, які ознаменували його еволюцію як з точки зору організації та режиму роботи, так і з точки зору покладених на неї завдань. Основна мета полягає в тому, щоб надати органу ринку необхідні повноваження та забезпечити йому достатні засоби дій для забезпечення ефективного моніторингу ринків та учасників та в цілому для підтримки процесу розвитку ринку [55].

Управління ринку капіталу Марокко або AMMC було створено законом у 2013 році, але перехід від CDVM до AMMC почався лише у 2016 році.

AMMC є інституцією, більш незалежною від виконавчої влади, оскільки CDVM очолював прем'єр-міністр або міністр фінансів, делегований для цієї мети, тоді як голова AMMC призначається королем з повноваженням, який може бути поновлений. Зміцнення незалежності цієї організації також передбачає створення Колегії санкцій, незалежної структури в рамках AMMC, очолюваної магістратом і відповідальною за розгляд справ, які можуть підлягати санкції з боку цього органу або можуть бути передані до суду.

Ще однією новинкою є розширення сфери застосування AMMC порівняно з колишнім CDVM, оскільки AMMC контролює всі ринки капіталу, тоді як CDVM цікавилися лише цінними паперами. Крім того, очікується, що AMMC працюватиме над розвитком фінансової освіти заощаджувачів та керуватиме певними дозволами у фінансових операторів, які підлягають її нагляду [56].

Закон № 43-12 про створення AMMK кваліфікує останню як «державну юридичну особу». Однак ні цей закон, ні будь-який інший закон у всій правовій системі Марокко не визначає, що мається на увазі під «публічною юридичною особою». Таким чином, навіть юристи не можуть знати, яким чином кваліфікація AMMC як публічної юридичної особи забезпечує більшу незалежність, ніж статус державної установи, наданий колишньому CDVM відповідно до Дахірського закону.21 вересня 1993 рокувідтепер скасовано зазначеним законом № 43-12. Неоднозначність також панує щодо підпорядкування AMMK фінансовому контролю з боку держави, організованого Законом № 69-00, якому колишній CDVM, в силу свого статусу державного закладу, підлягав супутньому

контролю. Сьогодні нелегко дізнатися, чи мав намір марокканський законодавець, кваліфікуючи АММС як публічну юридичну особу, звільнити її від цього контролю. Якщо це так, то законодавець міг би це чітко сказати у вищезгаданому законі.

У період з 2010 по 2020 роки АММС запровадила 88 санкцій, починаючи від попереджень і закінчуючи доганою та/або фінансовими санкціями. Ці санкції були накладені на керуючі компанії, власників рахунків, банки та емітентів.

Висновки до розділу 2

Дослідивши особливості, фактори та регулювання міжнародних валютних ринків країн Африки, можна дійти висновку, що ситуація, яка склалася в регіоні є досить складною.Ми визначили, що важливим фактором, що вплинув на валютний ринок Африки є її зовнішній борг. Валовий зовнішній державний борг значно зріс через зростання запозичень у міжнародних фінансових установ та боргу між компаніями, що може призвести до майбутньої кризи платоспроможності зовнішнього боргу.

Крім того, збільшення державного боргу викликає інфляцію, що вимагає великих сум грошей для обслуговування боргу, що збільшує попит на іноземну валюту.

За таких умов подальша девальвація місцевої валюти неминуча, що лише посилить тягар погашення зовнішнього боргу на національну економіку.

РОЗДІЛ 3
ВПЛИВ ГОЛОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ РИНКІВ КРАЇН АФРИКИ НА РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ КОНТИНЕНТУ

3.1 Характеристика зовнішньоекономічних відносин України з країнами Африки

Африканський континент ще не тісно інтегрований у світову економіку, і його роль у світовій торгівлі становить лише кілька відсотків, хоча це величезний ринок, який не можна ігнорувати. Слід зазначити, що переважна більшість африканських країн визнали Україну як незалежну державу та встановили дипломатичні відносини. Проте лише деякі північноафриканські країни мають прямі торговельні зв'язки з Україною. Переважна більшість товарів, що виробляються на африканському континенті, закуповується Україною на міжнародних біржах.

Якщо аналізувати економічний аспект інтересів України, то треба визнати, що серед наших торгово-економічних партнерів Африка не лідирує (Див. Табл. 3.1), але сьогодні розвиток африканського ринку є важливим завдання. Це підтверджує позитивне сальдо торгівлі з Африкою, що в свою чергу спонукає Україну розширювати ринок збуту та нарощувати внутрішній експорт.

Найбільше українських товарів споживають арабські країни Північної Африки – 77% та Африки на південь від Сахари – 23%. Майже в усі країни Африки Україна продає більше, ніж купує. Виняток становлять держави, які надають сировину, якої немає в Україні. Це боксити (з Гвінеї), що використовуються на Миколаївському глиноземному заводі, какао-боби (з Кот-д'Івуару), що використовуються в кондитерській промисловості. Або не вистачає сировини, наприклад, марганцевої руди (з Гани) для металургії. Експорт до Африки зростає і може замінити втрачені пострадянські ринки. Уряд хоче підвищити роль дипломатів у просуванні експорту. У травні 2020 року прем'єр Денис Шмигаль пообіцяв, що експорт буде ключовим показником ефективності дипломатів. провідними українськими експортерами в

Африці є металургійні компанії та агрохолдинги. Вони постачають переважно сировинну продукцію - чорні метали та зерно.

Таблиця 3.1.

Обсяги зовнішньої торгівлі України з Африкою
та іншими партнерами у 2020р. (тис.дол. США).

Країна	**Експорт**		**Імпорт**		
	країна призначення	**Країна що торгує**	**Країна походження**	**Країна відправлення**	**Країна що торгує**
Ангола	4057,2	171,5	35,4	36,4	36,4
Гана	81548,1	5800,5	133557,2	100526,3	59,6
Єгипет	1617763,6	33940,2	80913,5	66254,5	50066,8
Замбія	96,7	33,5	533,5	2,6	2,6
Зімбабве	969,5	5,5	2014,1	459,6	-
Кабо-Верде	1201,4	20,0	57,4	-	-
Гвінея	15549,6	4900,5	144182,7	144180,9	24,8
Індія	1972095,3	130697,2	721868,0	461369,6	296459,4
Туреччина	2436266,9	316575,1	2418811,8	2464993,3	1812888,5
Німеччина	2071739,4	1664791,6	5339677,7	5699543,8	5247814,3

Примітка. Побудовано автором за даними Державної Служби Статистики України.

Головним шляхом розвитку відносин між Україною та африканськими країнами є встановлення завдання нашої зовнішньополітичної стратегії, а саме поступове входження у світ політичних, економічних, гуманітарних та інших процесів як повноправного учасника нової системи глобальних міжнародних відносин. Враховуючи потенціал африканських країн, важливо враховувати їхні досягнення в окремих сферах та економічні інтереси України.

Приклади включають виробництво якісних, але дешевших аналогів персональних комп’ютерів (Марокко), невпинний розвиток електронної промисловості (Південна Африка, Лівія та Туніс), серед інших. Це створює

передумови для розвитку науково-технічного співробітництва, що підвищить ефективність експорту українських патентів і ліцензій та допоможе уникнути традиційних труднощів у розвитку нових технологій. Україна, у свою чергу, може задовольнити потреби африканських країн у картографії та геодезії, геологорозвідці та комп'ютерному програмному забезпеченні.Наша держава є зацікавлена в імпорті багатьох видів сировини. Цей континент, багатство якого не вивчено до кінця, є світовим лідером за багатьма видами природних ресурсів. За оцінками Світового банку, на африканські країни припадає близько 70% світових біогенетичних ресурсів. Африка залишається одним з основних виробників какао-бобів, які необхідні для української кондитерської промисловості.

Водночас Україна є важливим експортером до Африки зерна, як продовольчого (пшениця), так і фуражного (ячмінь). Основними споживачами української продукції є: Єгипет, на який припадає 33,66% всього українського експорту до Африки, Алжир (19,47%), Марокко (8,44%), Туніс (5,08%) [60].

Незважаючи на свій величезний потенціал, Африка не піднялася на перше місце серед українських бізнесових і політичних лідерів, хоча вона має значний потенціал для економічного розвитку. Африканські країни впливатимуть на подальші виклики глобальної безпеки та розвитку, а також відкриють широкі можливості для економічного зростання та впливу України. Україні доцільно розвивати співпрацю з Африкою з метою встановлення взаємодостатніх відносин.

Для розуміння різноманітності процесів на континенті для кращого використання можливостей у різних сегментах можливої співпраці вкрай необхідна експертна оцінка. Відсутність аналізу є основною українською помилкою щодо Африки. З моменту здобуття незалежності в 1991 році Україні бракувало академічних і наукових досліджень з питань розвитку Африки. Кілька аналітичних центрів можуть надати глибокий аналіз подій і перспектив на континенті.

Українська дипломатія в межах її компетенції вимірюється невеликою кількістю представництв на континенті. Станом на 2019 рік Україна має 11 дипломатичних представництв в Африці. Лише шість з них розташовані в Африці на південь від Сахари і відповідають за понад 46 країн. Фахівці з африканських

досліджень у всьому світі погоджуються щодо таких аспектів встановлення міцних зв’язків з усіма країнами регіону, як взаємовідносини, які випливають із візитів на високому рівні між державами та належного подальшого виконання досягнутих зобов’язань та домовленостей. Навряд чи можна знайти інформацію про візити українських вищих посадових осіб до країн Африки на південь від Сахари за останні 25 років. Дипломатичний діалог з більшістю з них не перевищує протокольного листування з нагоди національних днів.

У 2018 році безпрецедентно зросла кількість візитів високого рівня до африканських країн. Серед них – візити Еммануеля Макрона до 11 країн Африки; прем'єр-міністр Великобританії здійснив перший візит до Африки з 2013 року; Президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган здійснив свою першу робочу поїздку до Сахеля.

З недавніх років Україна все більше активізувала торгові відносини з країнами Африки. Політична заангажованість на високому рівні – це перший крок, який Україна має зробити щоб отримати своє місце в майбутній системі координат материка.

У травні 2018 року міністр закордонних справ України Павло Клімкін відвідав Республіку Кенія з офіційним візитом. Це був перший візит глави української дипломатичної служби до цієї країни в історії двосторонніх відносин. Наслідки цього візиту вже є важливими для обох країн.

Україна та більшість африканських держав поділяють однакову стійку відданість миру, безпеці та верховенству права, а також однаковий підхід до того, як найкраще сприяти цьому. Посилення політичної співпраці з регіоном дозволить створити платформи для розширення спектру двосторонніх угод та механізмів роботи в них. Більше того, це забезпечить африканську підтримку позиції України з ключових міжнародних питань на міжнародних форумах. Наприклад, їхня підтримка є важливою в ООН, де африканські країни утворюють впливову групу з 28% голосів у Генеральній Асамблеї [35].

З іншого боку, у міру того, як Африка стає все більш залученою до глобальних ініціатив і рухається до більшої континентальної інтеграції через реформи

Африканського Союзу та Континентальну угоду про вільну торгівлю, зростає потреба глибше й творчо думати про те, який тип співпраці має бути встановлений між Україною та регіональними організаціями.

Торгово-економічне співробітництво з континентом відкриває численні можливості для малого та середнього бізнесу, а також для великих компаній. За статистикою за 2017 рік, товарообіг з Африкою склав 4,7 млрд. доларів США, з яких український експорт становив понад 4 млрд. доларів США, а імпорт з Африки – понад 700 млн. доларів США. Африка приносить Україні 9% валютних надходжень від експорту. Але майже 80% українського експорту на континент припадає на країни Північної Африки. Очевидно, що потенціал торгівлі з усіма 54 країнами Африки далеко не вичерпаний [60].

Африка стає великим ринком для українського експорту. Сьогодні основними об'єктами нашого експорту до африканських країн є сільськогосподарська продукція – насамперед зернові та олії. На африканські країни припадає 14% всього експорту українського сільського господарства; більші частки в ньому мають Єгипет, Туніс, Марокко. Продукція транспорту та енергетики; сільськогосподарська техніка для малих і середніх фермерів; ліки, мінеральні продукти, споживчі товари легкої промисловості – ось ті статті українського експорту, які ми маємо продовжувати доносити до «африканського споживача». Серед перспективних проектів також співпраця України та африканських країн у сферах туризму та культури.

Африка все ще має величезні, неосвоєні природні ресурси. Експертиза приватного сектора в Україні може сприяти відповідальному розвитку цих ресурсів, допомагаючи вивести більше африканців із бідності, щоб поділитися економічною цінністю цих ресурсів. Такий підхід також дозволить Україні підвищити свою роль як експортера послуг: від прямого розвитку інфраструктури до інноваційних технологічних рішень. Цей вид співпраці є особливо перспективним.

Сьогодні лише незначна частина загального африканського експорту постачається до сусідніх країн на континенті. Потенціал для більшого економічного процвітання через торгівлю на сам континент цілком очевидний. Оскільки

африканські країни досягають більшої регіональної інтеграції через зниження тарифних бар'єрів та покращення транспортних, енергетичних та інфраструктурних зв'язків, це створить більше можливостей для українського бізнесу та торгівлі.

Африканські країни є традиційними партнерами України у сфері військовотехнічного співробітництва. І Україна, і Африка зацікавлені в розвитку двостороннього військово-технічного співробітництва, оскільки Україна може запропонувати Африці найсучасніші системи озброєння та постачати різні види конкурентоспроможної техніки. Перспективним напрямком для військовотехнічного співробітництва є відкриття центрів обслуговування старої техніки та спільне виробництво військової техніки.

Щоб належним чином використовувати потенціал континенту, африканським країнам потрібна освічена робоча сила. Це набуває ще більшої актуальності, враховуючи зростання молодіжного населення Африки. У зв'язку з цим освітньо-науково-технічне співробітництво України з країнами Африки має тенденцію до розширення. За даними Українського державного центру міжнародної освіти, сьогодні в українських вишах навчається 21 515 африканських студентів із 75 605 іноземців, які представляють 154 країни світу. Ця цифра може різко зрости, якщо її правильно використати, і принесе свої дивіденди в майбутньому.

Тому концепція розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між Україною та країнами Африки є умовою реалізації потенційних можливостей торговельно-економічних зв'язків і співробітництва. Пріоритетом концепції має стати розвиток співпраці з африканськими країнами, переважно постачальниками енергетичної сировини – нафти та газу.

Найперспективнішим для розвитку українсько-африканського співробітництва є весь регіон ПАР, де порівняно потужну економіку мають Ботсвана, Намібія та Зімбабве, також динамічно розвивається Мозамбік. Виходячи з налагоджених і відносно розвинених українсько-єгипетських відносин, варто просуватися в інші країни регіону вздовж Нілу – Судан, Кенію, Уганду та Ефіопію.

Важливою особливістю відносин з Африкою є питання розрахунків. Африка пропонує здійснювати торгівлю під реалізацію, тобто повна оплата при отриманні

продукту. Україна ж у свою чергу хоче здійснювати такі операції з 100% виплатою від ціни продукту в найкоротші терміни. Такі дії визвані коливанням обмінного курсу. З початку покупки товару і до його реалізації в іншій країні, кошти лежать в банку, ні продавець, ні покупець не мають до них доступу. Тому проходе деякий час, за який ціна на нього змінюється під впливом обмінного курсу.

Посиленої уваги заслуговують зусилля оперативної групи українських «Блакитних касок». Подальша робота в цьому напрямку, особливо чи зможуть українські миротворці зробити реальний внесок у врегулювання політичної ситуації в Сьєрра-Леоне, визначатиме майбутнє української зовнішньої політики не лише в цій країні, а й у всьому субрегіоні.

Співпраця з перспективними африканськими країнами на багатьох фронтах є продовженням серйозної роботи Українського союзу промисловців і підприємців, спрямованої на прискорення інтеграції в європейський та світовий економічний простір, пошук надійних ділових партнерів та вигідних ринків на міжнародному ринку. Наприклад, 2010 р. Український союз промисловців і підприємців (УСПП) підписав довгострокові угоди та меморандуми про співпрацю з асоціаціями промисловців і підприємців Судану, Сирії та інших країн.

3.2. Валютні чинники зовнішньоекономічних відносин України з країнами Африки

Існує певна кількість валютних чинників, які впливають на зовнішньоекономічні відносини України з країнами Африки. Серед них можна виділити:

- валютна політика;
- валютні курси;
- політична ситуація в країні;
- платіжний баланс;
- економічне зростання;
- безробіття.

Історія української валютної політики почалася у 1992 році із запровадження купонів та українського карбованця, який швидко знецінився через гіперінфляцію на початку 1990-х років. У 1996 році НБУ ввів гривню, встановивши її курс на рівні 1,76 грн. за 1 долар США.

Періоди, коли українська національна валюта була фактично прив'язана до долара США, змінилися періодами швидкої девальвації. Перша велика девальвація гривні відбулася в 1998 році, зазвичай пов'язана з азіатською валютною кризою і подальшим дефолтом Росії. Падіння гривні відбулося через сукупність факторів: Україна в той час сильно залежала від Росії як свого головного торгового партнера, падіння цін на сталь, посилення грошово-кредитної політики НБУ, призупинення платежів ОВДП і, отже, проблеми з її національними власниками - комерційні банки. В результаті гривня зросла в ціні більш ніж втричі, досягнувши у 2000 році 5,5 грн. 1 долар США [15].

У період з 2000 по 2008 рік гривня залишалася майже незмінною по відношенню до долара США і навіть дещо зміцнилася (за винятком кінця 2004 і початку 2005 років – періоду так званої «помаранчевої» революції), але знецінилася щодо євро щодо національної валюти Україна. Така ситуація спричинена фактичною (неофіційною) фіксацією гривні до долара США на рівні близько 5 грн. Долар США, який знецінюється відносно більшості валют, включаючи євро. У період з 2001 по 2008 рік євро зріс відносно долара приблизно в 1,6 раза, а гривня знизилася відносно євро приблизно на стільки ж.

Падіння гривні навесні 2014 року також почалося з непрозорої політики НБУ щодо кредитування комерційних банків, наслідки якої вже знайомі українському валютному ринку. Проте період девальвації 2014-2017 рр. мав нову особливість – він супроводжувався виходом значної частки комерційних банків, що негативно вплинуло як на бізнес, так і на добробут (рис. 3.1):

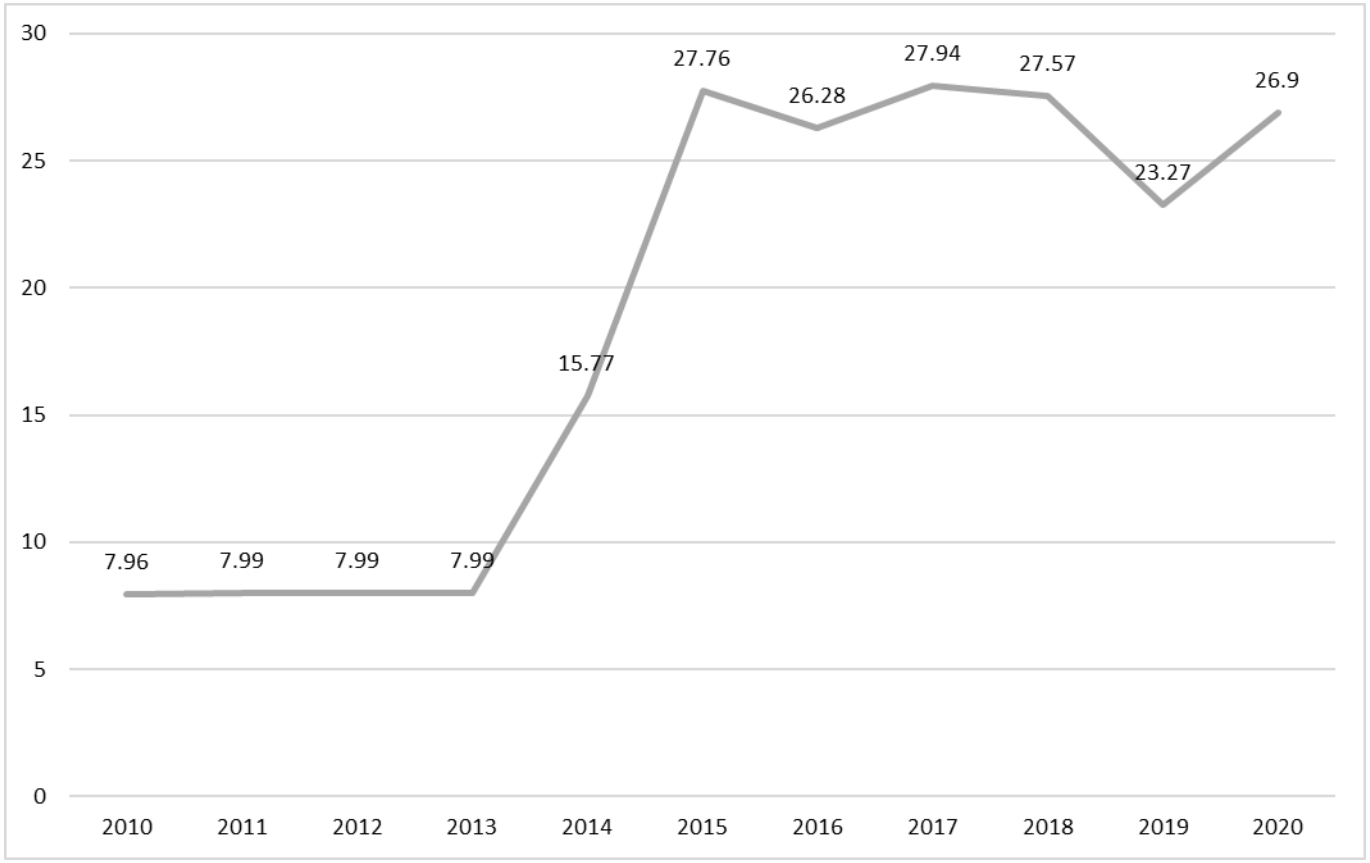

Рис. 3.1. Офіційний курс гривні до дол. США у 2010-2020,
грн. за одиницю іноземної валюти

Примітка. Побудовано автором за даними Державної Служби Статистики України.

У 2019 р.сталася суттєва ревальвація (на 13,5%), яка, на жаль, не означала позитивних структурних зрушень у економіці держави, а була кон'юнктурним явищем, що й підтвердилося у 2020 році. Ревальвацію гривні спричинило кілька факторів (рис. 3.2):

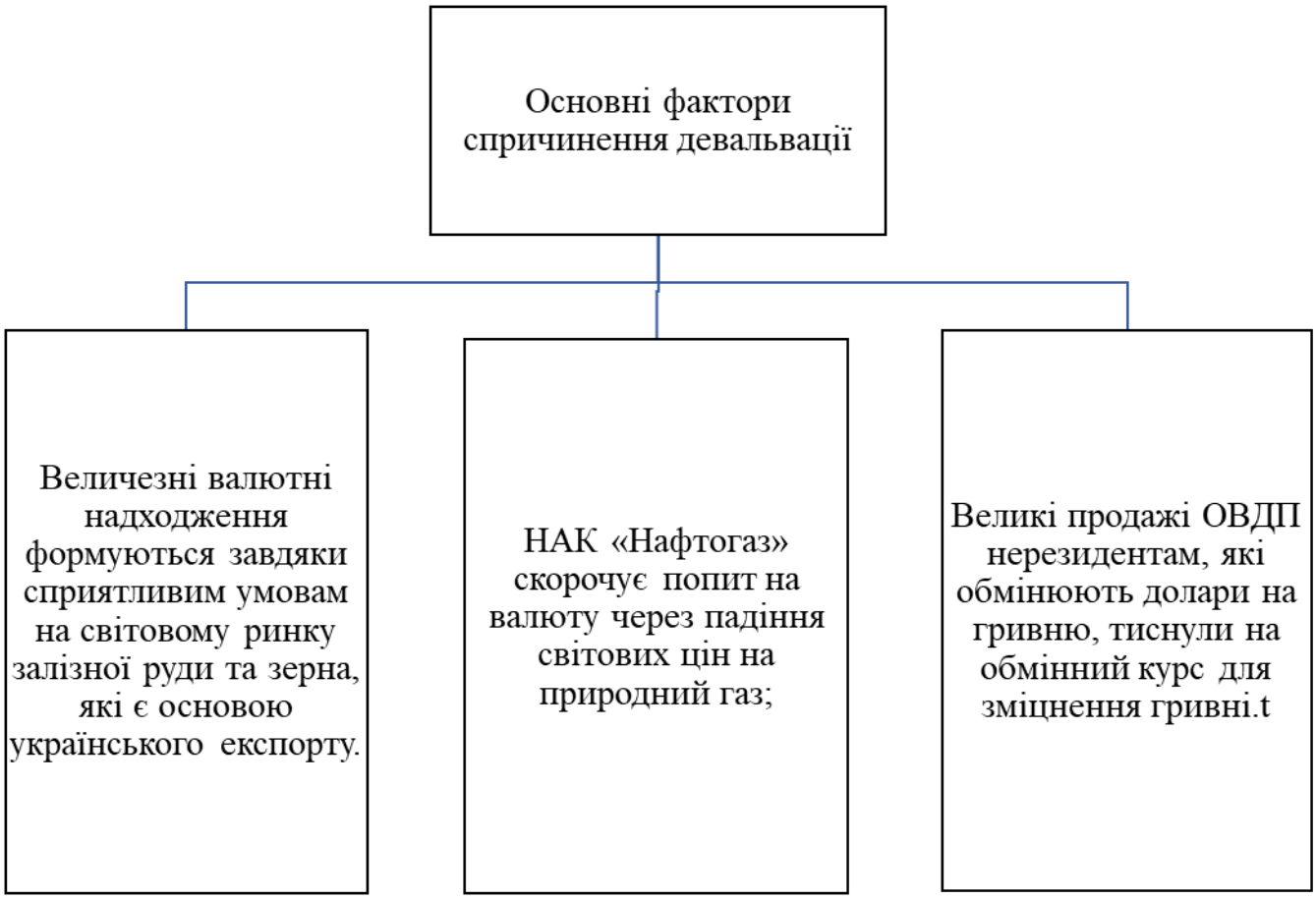

Рис. 3.2. Основні фактори девальвації 2019 р.

Примітка. Побудовано автором за даними Національного Банку України.

З кожною девальвацією гривні комерційні банки та експортери сировини отримували значні прибутки, тоді як інші економіки зазнавали великих збитків, на відновлення яких знадобиться щонайменше кілька років. Збільшення імпорту не створювало основи для розвитку галузі імпортозаміщення, оскільки девальвація щоразу супроводжувалася підвищенням цін для національних виробників сировини, зниженням платоспроможності населення, зменшенням кредитів. З роками падіння курсу гривні зробило іноземні технології дорожчими, а в поєднанні з відсутністю фінансування на дослідження та розробки Україна поступово стала експортером переважно низькосортної сировини та продукції [4].

Продовжуючи дослідження валютних ринків країн Африки, на прикладі регіону на південь від Сахари можна побачити, що вони стикаються з важливими проблемами валютної політики також. Пандемія завадила економічному зростанню,

і навіть зараз відновлення, швидше за все, залишить виробництво нижче докризового показнику цього року. У кількох країнах регіону також спостерігається зростання інфляції, проблема, яка в деяких випадках посилюється фіскальним домінуванням, що випливає з високого рівня державного боргу.

Багато з цих країн також можуть зіткнутися з відтоком капіталу, оскільки головні центральні банки країн з розвиненою економікою відмовляються від політичних стимулів і підвищують процентні ставки в майбутньому періоді. Економічний вплив конфлікту, що вирує в Україні, включаючи супутнє різке зростання цін на енергоносії та продукти харчування, ймовірно, ще більше посилить проблеми.

Не менш важливим валютним чинником зовнішньоекономічних відносин є валютні курси. Країни з режимами керованого або вільно плаваючого обмінного курсу, як правило, виграють від того, що валюти могли коригуватися, зосереджуючи грошово-кредитну політику на внутрішніх цілях.

Більше того, дрібні ринки (тобто ринки з обмеженою ліквідністю) можуть посилювати рух валютних курсів і викликати надмірну волатильність. У багатьох країнах Африки валютні ринки, як правило, є не дуже ліквідними, про що свідчать великі розкиди між цінами пропозиції та цінами продажу.

Високі зобов'язання в іноземній валюті також є ключовою вразливістю в кількох економіках. За наявності великих валютних невідповідностей на балансах зниження курсу валют може підірвати фінансове здоров’я підприємств і домогосподарств. А слабка довіра до центрального банку може призвести до того, що зміни обмінного курсу будуть мати більший вплив на інфляцію (високий рівень передачі). Такі валютні невідповідності та високий перехід може призвести до того, що виробництво та інфляція рухатимуться в протилежних напрямках після шоків, погіршуючи тим самим компроміс, з яким стикаються політики.

Економіка Африки, як і решта світу, продовжує відставати через триваючу пандемію Covid-19. Деякі валюти на континенті також стали слабшими порівняно з доларом США або фунтом стерлінгів. Низький рівень життя та занепад національної

економіки були основними факторами, які сприяли руйнуванню валют (див. Табл. 3.2).

За даними Міжнародних валютних фондів, американська валюта була переважною валютою у світі, на яку припадає 60% операцій у всьому світі.

Таблиця 3.2.

Обмінний курс африканських валют до долара США станом на січень 2022 року

Характеристика	**Обмінний курс**
Сьєрра-Леоне леоне	11 252,1
Гвінейський франк	9000
Мілагазійський аріар	3950
Угандійський шилінг	3520
Руадійський франк	1001
Західноафриканський франк КФА ВСЕАО	577,88
Центральноафриканський франк КФА ВЕАС	577,88

Примітка. Побудовано автором за даними джерела.

Кілька африканських країн потрапили під пильну увагу через свої валютні режими, які часто суворо контролюються державами в умовах нестачі резервів і дефіциту долара.

Хоча деякі, як Єгипет і Ангола, нещодавно послабили контроль над своїми валютами, дозволяючи економічну корекцію за допомогою обмінних курсів, все ще є чимало тих, хто все ще контролює свої валютні курси.

Першою з них є Нігерія. Найбільший експортер нафти в Африці використовує режим кількох валютних курсів, який він використовував для управління тиском на валюту.

Офіційний курс 1 дол. США = 415,33 NGN підтримується центральним банком, але курс NAFEX (Нігерійська автономна фіксація валютного курсу) у розмірі 362 NGN широко котирується іноземними інвесторами та експортерами.

Країни зони франків КФА мають відповідні валюти, прив'язані до євро. Вони гарантовані казначейством Франції та були прив'язані до французького франка перед євро. Хоча дві валюти теоретично є окремими законними платіжними засобами, вони фактично взаємозамінні.

Ефіопія, найбільший експортер кави в Африці з 1992 року керує режимом плаваючого обмінного курсу для своєї валюти ETB. У вересні голова центрального банку країни заявив, що Ефіопія повинна повільно лібералізувати свій режим обмінного курсу, але навряд чи перейде до повністю плаваючого курсу протягом наступних трьох років.

Важливим чинником впливу на валютні ціни є рівень безробіття. Рівень безробіття є відстаючим показником, тобто він змінюється лише після того, як економічний стан країни вже змінився. Це може спричинити волатильність ринку, оскільки дає підказки щодо економічної стабільності, монетарної політики та процентних ставок у майбутньому. Ті, хто розробляє політику, використовують статистику безробіття, щоб побачити, які галузі втрачають роботу швидше за інші. Однак важливо усвідомлювати, що рівень безробіття слід порівнювати з кожним роком, щоб компенсувати невід'ємний вплив сезонності; щомісячні порівняння можуть некоректно вказувати на фактичну тенденцію [23].

Якщо рівень безробіття занадто високий, уряд намагається стимулювати депресивну економіку, створюючи робочі місця. У США Федеральна резервна система знизить ставку федеральних фондів, розширюючи монетарну політику. Якщо це не стимулює економіку, тоді федеральний уряд застосовуватиме заходи фіскальної політики, наймати людей для проектів громадських робіт або стимулювати попит за допомогою допомоги по безробіттю. Коли рівень безробіття зростає — особливо якщо це відбувається несподівано — це негативно впливає на курс долара, викликаючи ведмежий поворот. Недавній приклад цього стався

наприкінці 2017 року; Безробіття у Великобританії зросло на 10% до 4,4%, внаслідок чого GBP/EUR впав до 1,3944, а GBP/USD – до 1,3918.

Нижчий, ніж очікувалося, рівень безробіття зазвичай призводить до збільшення кількості працівників, які отримують дохід, і більших витрат на споживання. Це може спричинити інфляційний тиск, що потім спричинить підвищення процентних ставок. Високий рівень безробіття спричиняє зниження доходів, падіння економічної активності та зменшення споживання.

Безробіття не може довго підтримуватися нижче «природного рівня безробіття», оскільки це спричинить вищу інфляцію і, отже, змусить Федеральну резервну систему підвищити ставку федеральних фондів, і все для того, щоб пом'якшити зростання. «Природний рівень безробіття» традиційно оцінюється в 5,5%, але останнім часом точність цієї цифри точилася.

Рівень безробіття надзвичайно важливий для форекс-трейдерів, оскільки він часто визначає, як політика реагуватиме на умови ринку праці. Зміни грошово-кредитної політики — або навіть їх відсутність — завжди можуть призвести до підвищення або зниження вартості валюти. Хоча іноді це може вважатися викидною цифрою, часто, коли є лише мінімальний зсув у кількості, не можна заперечувати, що рівень безробіття може вплинути на ціни на валюту [26].

Зростання рівня безробіття в Африці вплинуло на багато африканських країн за останні кілька років. Проте певні регіони та країни Африки зазнали прославленого зниження рівня зайнятості. Рівень безробіття в країнах Африки на південь від Сахари був напрочуд низьким і становив 7,7% у 2021 році. Це може ввести деяких в оману, щоб повірити, що в Африці немає проблеми безробіття. Однак насправді ця цифра завищена через те, що більшість цих працівників є неповною зайнятістю, уразливою зайнятістю і просто не заробляють на прожитковий мінімум (табл.3.3):

Таблиця 3.3

Рівень безробіття в країнах Африки на південь від Сахари станом на 2021 р.

Країна	**Показник %**
Південна Африка	33.6%
Кабо-Верде	15.4%
Замбія	13%
Нігерія	9.8%
Ангола	8.5%
Гана	4.7%
Кенія	5.7%

Примітка. Побудовано автором за даними Світового Банку.

Пандемія COVID-19 привела до крайньої бідності майже п’ять млн. працівників та їхні сім’ї в країнах Африки на південь від Сахари через втрату робочого часу, еквівалентну 13,5 млн. робочих місць на повний робочий день, повідомляє Міжнародна організація праці (МОП) у своїй флагманській доповіді [27].

Рівень безробіття в Північній Африці становив понад 30% у 2019 році. У цьому регіоні сукупний рівень безробіття становить 57,4% для жінок і 37,7% для чоловіків. Щоб зменшити такі масові відсотки, виникають унікальні програми, які забезпечують зайнятість. Станом на 2021 рік дві найбільші економіки Африки, Нігерія та Південна Африка, опублікували дані про робочу силу, які вказують на те, що безробіття на найвищому рівні за всю історію та стабільне зростання. На цих найпліднішихкінцях континенту майже кожна друга людина у віці від 15 до 34 років не має роботи.

Для подолання таких великих показників безробіття, в країнах Африки почали створювати програми для боротьби з безробіттям.

Програма «Кодування працевлаштування» Африканського банку розвитку містить навчальні модулі, які сприяють спільному навчанню «рівний-рівному» та

розширюють цифрові навички сільської африканської молоді. Coding for Employment співпрацює з Microsoft Philanthropies, надаючи цифровим амбасадорам інтенсивну тримісячну програму, яка навчає веб-дизайну, цифровому маркетингу, критичному мисленню, управлінню проектами та комунікації. Цей навчальний табір гарантує затребувані навички, які потребують роботодавці. Під час піку пандемії загалом за програмою навчалося 130 000 студентів із рівнем завершення понад 80%.

Програма FAIRWAY усуває ключові джерела нестачі робочих місць за допомогою загальнонаціональних заходів в Ефіопії, Кенії, Уганді, Нігерії та Марокко. Програма також проводить ці заходи в арабських державах, спираючись на роботу проекту Fairway Middle East (2016-2019), спрямованого на низькокваліфікованих робітників-мігрантів. Ці заходи співпрацюють з роботодавцями, щоб забезпечити робочі місця для африканців і жителів Близького Сходу з усіх регіонів.

Єгипетська програма зайнятості молоді (EYE) «зосереджена на економічній небезпеці, спрямована на подолання основних причин нелегальної міграції, збільшення можливостей гідного працевлаштування для молодих жінок і чоловіків», а також збільшення участі «уряд і приватний сектор» у створенні можливостей працевлаштування в Єгипті. Іншою важливою метою цієї програми є навчання єгипетської молоді навичкам самозайнятості та фінансових послуг. Ця програма могла б допомогти приблизно 18 500 молодим чоловікам і дівчатам з недостатньо розвиненими робочими навичками.

Проект SKILL-UP Ghana зосереджується на вдосконаленні системи навичок для цивільного населення Гани, щоб в кінцевому підсумку включити Гану в торгівлю та економічне зростання. Ця програма залучає інституції до кращого розуміння того, які професійні навички необхідні та де їх набути. Станом на 30 жовтня 2021 року 102 місцевих викладача Технічного інституту Асуасі пройшли навчання в рамках проекту, щоб проводити онлайн-навчання для студентів закладу [20].

Щодо до України, то тут також є пару чинників, які вплинули на безробітність. Зокрема, На тлі епідемії коронавірусу в Україні з 8,5% до 9,9% зріс

рівень безробіття, а також відбулось падіння реальних доходів українців. Коронавірусна криза загострила проблему зайнятості. Рівень безробіття зріс з 8,5% до 9,9%. Чисельність безробітного населення становила 1,6 млн. осіб. Зокрема, 17% робочої сили на піку карантину перебували у стані прихованого безробіття – зайнятість цих людей була зменшена або вони перебували в неоплачуваній відпустці. Також карантин вихідного дня, який діяв в Україні в листопаді 2019 р., спровокував другий пік зростання безробіття — було зареєстровано 361 тис. безробітних, а станом на початок грудня 2020 року – 420 тис.

В Україні на одну робочу вакансію претендують в середньому шість безробітних (станом на 1 листопада 2019 року – троє). Станом на 1 листопада 2020 року кількість вакансій, оголошених роботодавцями, становила 68 000, що на 34% менше, ніж за аналогічний період минулого року.

Іншим чинником впливу стало вторгнення РФ. Україна втратила близько 4,8 млн. робочих місць від початку повномасштабної війни Росії. Якщо бойові дії негайно припиниться, 3,4 млн. робочих місць можна було б швидко відновити, а якщо військова ескалація продовжиться, 7 млн. залишиться без роботи.

Внаслідок війни 41% громадян України припинили працювати. Серед тих, хто продовжує працювати – 24% працюють частково або віддалено. Отже, безробітнім став майже кожен другий українець [63].

В умовах воєнного стану питання порядку реєстрації безробітних та виплати допомоги регулюється постановою КМУ про «Деякі питання реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану» (Постанова про реєстрацію безробітних під час війни) [2].

Окрім того, 21 квітня Верховна Рада прийняла законопроект № 7275 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо деяких питань функціонування сфер зайнятості та загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття в період воєнного стану» (Закон про безробіття в умовах війни). Цей закон спрощує отримання статусу безробітного та соціальних виплат для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також осіб, які перебувають на тимчасово

окупованих територіях, або територіях де ведуться бойові дії. Правила, які встановлюються цим законом, будуть діяти на період воєнного стану та 180 днів після його закінчення [14].

3.3. Шляхи покращення економічного співробітництва України з країнами Африки з урахуванням тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки

Африка – регіон який зростає та має найвищі показники економічного зростання у світі, який не насичений товарами. За даними Світового банку, три африканські країни входять до 10 найдинамічніших економік світу (Ефіопія, Танзанія, Джибуті) [18].

Досліджуючи фактори впливу на розвиток міжнародних валютних ринків, а також валютні чинники зовнішньоекономічних відносин України з країнами Африки, можна визначити, що існує безліч шляхів покращення співробітництва України з країнами регіону. Я вважаю, що шляхи, які можуть покращити валютні відносини України та Африки є в політичній, економічній, військово-технічній та соціальній сфері.

Важливу роль впливу на валютний ринок відіграє зовнішня торгівля. Зараз африканський ринок для України важливий. За даними Нацстату, у 2019 році українські виробники експортували на африканський континент товарів на суму 4,97 млрд доларів (майже 10% українського експорту). Український експорт до Африки у п'ять разів перевищує африканський імпорт (907 млн дол. США у 2019 році).

Шляхи для покращення торгівлі з країнами Африки можна виділити декілька:

- зниження податків для компаній, які співпрацюють з африканськими партнерами;
- зниження імпортного мита для товарів з африканських країн;
- здобуття всебічного державного сприяння оптимізації структури та обсягів імпорту товарів і послуг для покращення збалансованості торгівлі України з країнами Африки;

- формування державних фінансових резервів для підтримки українського експорту і, безперечно, набуття навичок в мінімізації економічних ризиків ймовірних подій [29].

В країнах Африки частим явищем є природні катастрофи, тому, компанія КрАЗ, виробник військових та цивільних вантажівок, комунальної техніки підписала контракт у грудні 2019 р. на постачання своєї продукції в Джибуті, яка буде боротися з з наслідками таких катастроф. У тому ж році в Нігерії був підписаний контракт на збірку вантажівки з нігерійською компанією Proforce Limited. Також компанія виконувала контракт з єгипетською армією, на постувку 900 важтажівок у 2008-2014 роках [22].

В країнах Африки, мало послів, в Ефіопії та Анголі їх немає багато років, в Сенегалі та Нігерії понад 2-3 роки. Посольства в Африці загалом мають не так багато дипломатів, якщо порівняти з європейськими країнами. За даними МЗС, у посольстві Ефіопії працюють лише три дипломати. Комітет експортерів та інвесторів Міністерства закордонних справ країни входить до десятки найбільших напрямків українського експорту. У кожного посла на південь від Сахари є кілька країн відповідальності. Я думаю, що у посла має бути фінансування, щоб він міг в кожну з цих країн хоча б два рази на рік з'їздив і провів хоча б два тижні, щоб зустрітися з ключовими особами. Поправити ситуацію могло б призначення почесних консулів африканських країн. Але проблема не така проста. Почесний консул має цікавитися відносинами з Україною і бути достатньо багатим. Це серйозні обов’язки, і він повинен сприяти діяльності послів за кордоном [21].

Важливою проблемою, яка предстала перед Африкою, це війна в Україні. Безумовно це жахвила подія, яка доторкнулася майже до кожної країни в світі. Але ще одим шляхом для покращення наших відносин з регіоном може стати продаж досвіду у веденні війни. Деякі африканські країни можуть бути зацікавлені у військово-технічній співпраці з Україною.

Це передбачає не тільки постачання нових літаків, бронетехніки, вантажівки або стрілецької зброї, а й модернізацію існуючих зразків на озброєнні армій африканських країн.

Україна може продавати досвід ведення війни, але для цього вона має направити до Африки військових радників із відповідним озброєнням та засобами зв'язку. Багато африканських країн куплять його, але готувати цей продукт потрібно ретельно. А за нинішньої ситуації це неможливо, оскільки зараз головне укріпити власні території.

Освіта – також є надзвичайною інвестицією в економіку України. Україна має брати активну участь у вирішенні стратегічного завдання африканських країн – подолання соціально-економічної відсталості у розвитку продуктивних сил, сприяти підвищенню рівня освіти та підготовки населення. За даними Національного центру міжнародної освіти України, станом на травень 2020 року в Україні навчалося 23 тисячі студентів з Африки. Це майже 30 % із 80 000 іноземних студентів (див. Табл. 3.4). Вони платять за освіту, наповнюють бюджет України, а в майбутньому можуть стати друзями України на африканському континенті.

Інвестування в освіту - це майбутнє. Африканські студенти, що пройшли через українські виші, можуть стати справжніми промоутерами наших інтересів.

Я вважаю, що чудовим кроком для покращення міжнародних відносин між Україною та країнами Африки буде візит президента, це надасть імпульс відносинам з континентом. Серед можливих варіантів Єгипет, Марокко, нігерія, ПАР, Сенегал, Танзанія, Туніс.

Україна має розробити стратегію для регіону. Зосередьтеся на спільних підприємствах та залучіть будівельні та інженерні компанії для створення торгових центрів для української продукції принаймні в Сенегалі, Нігерії чи портових штатах Гана в Західній Африці та Джибуті на сході.

Ринки Африки та Азії стали ще важливішими на тлі кризи, в якій пандемія вдарила по українській економіці. Вони могли б допомогти потерпілій галузі та запобігти втраті тисяч робочих місць. Розвиток співпраці з цими регіонами також захистить Україну від наслідків торговельної війни з росією.

Таблиця 3.4

Топ-20 країн Африки, чиї студенти навчаються в Україні

Країна	**Кількість студентів**
Марокко	8233
Нігерія	4397
Єгипет	3499
Гана	1527
Алжир	986
Туніс	846
Лівія	742
Камерун	457
Судан	350
Зімбабве	309
Конго	293
ДР Конго	248
Кот-д'Івуар	182
Ангола	171
Намібія	147
Замбія	137
Кенія	132
Гвінея	120
Танзанія	105
Коморські острови	79

Примітк. Побудовано автором за даними Українського державного центру міжнародної освіти.

Присутність України в Африці – це спосіб реалізації потенціалу нашої країни та підвищення її конкурентоспроможності. Ми не повинні чекати, поки африканці зацікавляться Україною, ми повинні робити їм свої пропозиції.

Висновки до розділу 3

Міжнародні відносини між Україною та країнами Африки сагають декількох століть.

Африка залишається елементом сучасної моделі світової економіки, який забезпечує більш розвинені економіки цінніщими сировинними ресурсами. Однак

довготривалість експлуатації цих ресурсів на континенті та неефективне використання доходів від видобутку сировини становить загрозу майбутньому Африки.

Африканський континент має безліч можливостей для покращення відносин з Україною з урахуванням тенденцій розвитку міжнародних валютних ринків країн регіону.

Бурхливий економічний розвиток з початку цього століття та підвищення економічного суперництва в Африці з боку світових економік дає країнам континенту унікальний шанс щодо диверсифікації африканських економік та зміни ролі Африки в сучасній моделі світової економіки. Однак цей шанс може бути використаний тільки за умов зусиль урядів африканських країн щодо накопичення людського капіталу, перш за все, дієвих заходів щодо підвищення освіченості населення.

ВИСНОВКИ

В процесі проведення кваліфікаційної роботи була досягнута поставлена мета, а саме – було досліджено тенденції розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки. Також було визначено теоретичні основи дослідження міжнародних валютних ринків, розглянуті учасники міжнародних валютних ринків, напрями розвитку міжнародних валютних ринків країн Африки, були розглянуті проблеми валютних ринків Африки та шляхи їх подолання, а також було досліджено зовнішньоекономічні відносини України з країнами Африки. Таким чином, мета та завдання, визначені в роботі, повністю вирішені в процесі дослідження.

Валютний ринок - це установа для обміну валюти однієї країни на валюту іншої країни. Валютні ринки насправді складаються з багатьох різних ринків, тому що торгівля між окремими валютами, скажімо, євро та доларом США, кожна становить ринок. Валютні ринки є оригінальними і найстарішими фінансовими ринками і залишаються основою, на якій існує решта фінансової структури, валютні ринки забезпечують міжнародну ліквідність, переважно з відносною стабільністю.

Учасниками ринку є центральні банки, комерційні банки, валютні біржі, міжнародні корпорації, брокерські фірми та фінансові компанії, приватні особи.

Валютний ринок — це цілодобовий позабіржовий і дилерський ринок, що означає, що транзакції здійснюються між двома учасниками за допомогою телекомунікаційних технологій. Валютні ринки також поділяються на спотові ринки, які призначені для дводенних розрахунків, і ринки форвардів, свопів, міжбанківських ф'ючерсів і опціонів. Лондон, Нью-Йорк і Токіо домінують у торгівлі іноземною валютою. Валютні ринки є найбільшими та найліквіднішими з усіх фінансових ринків; дані Банку міжнародних розрахунків (англ. BIS) показують щоденний глобальний оборот на валютних ринках у трильйони доларів.

Ситуація з валютними ринками країн Африки дещо відрізняється. На африканському континенті існує близько 41 валюти. Багато з них характеризуються неліквідністю та нестабільністю на світових фінансових ринках. На їх розвиток впливає багато факторів, такі як темпи інфляції, стан платіжного балансу, різниця

процентних ставок та інші. Африка має високі процентні ставки, що є вагомим фактором впливу на міжнародні валютні ринки. Зокрема, минулого року центральний банк Уганди підрахував, що половина процентної маржі банків поглинається операційними витратами. «Відкриття філії, ймовірно, коштує половину млн. дол.», – пояснив Патрік Мвеейр, який очолює східноафриканські операції Standard Bank, найбільшого кредитора на континенті. Він додає, що менші банки знищуються через витрати на електроенергію, зберігання даних або просто переміщення грошей.

Також не менш вагомим фактором впливу є зовнішній борг. Валовий зовнішній борг значно зріс через збільшення запозичень у міжнародних фінансових установ та боргу між компаніями, що може призвести до кризи платоспроможності зовнішнього боргу в майбутньому.

Крім того, збільшення державного боргу призводить до інфляції, яка вимагає великої суми грошей для обслуговування боргу, тим самим збільшуючи попит на іноземну валюту. За таких обставин подальша девальвація місцевої валюти неминуча, що лише посилить навантаження на національну економіку щодо погашення зовнішніх боргів.

Хорошим економічним потенціалом для африканських країн є співробітництво з Україною.

Перспективними напрямками розвитку економічних стосунків є:

- Машинобудування, особливо транспорт (масштабне складання тракторів, технічне обслуговування, рибальство та суднобудування африканських підприємств із залученням українських технологій, спеціалістів;
- Фармацевтика (українські компанії виготовляють замовлення для африканських країн безпосередньо або в рамках програм міжнародної допомоги);
- Відновлювана енергетика (будівництво СЕС різного масштабу, ГЕС малої та середньої потужності);
- Військово-технічне співробітництво (продаж військово-транспортної авіації, бронетехніки, вантажівки та артилерії, ремонт і модернізація радіоелектронної техніки).

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постанова Національного банку України “ Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій від 14.06.2021 № 50 ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text

2. Постанова Кабінета Міністрів України про “ Деякі питання реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану “ від 29.04.2022 № 509 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334-2022-%D0%BF#Text

3. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка : в питаннях та відповідях. – м. Київ, 2017. – С. 146.

4. Кравченко М. О., Дергачова В. В., Бояринова К. О., Голюк В. Я. Аналіз чинників, що обумовили сценарій розвитку України, в контексті форсайту її економіки. Економіка та держава. 2020. №8. С.35-42.

5. Ишина, И.В. Влияние финансовой политики на инновационное развитие экономики / И.В. Ишина. – М.: Издательский дом «Экономическая газета», 2014. – 172 с.

6. Global imbalances and destabilizing speculation (2007), UNCTAD Trade and development report 2007 (Chapter 1B).

7. The Bank for International Settlements, 13 December 2010 [Electronic resource]. – Access: The $4 trillion question: what explains FX growth since the 2007 survey?

8. The Bank for International Settlements, 13 December 2010 [Electronic resource]. – Access: "Derivatives in emerging markets"

9. Triennial Central Bank Survey. Basel, Switzerland: p. 12. Retrieved 22 October 2013. [Electronic resource]. – Access: "Report on global foreign exchange market activity in 2013"

10. "Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and OTC derivatives markets in 2016". [Electronic resource]. – Access: https://www.bis.org/publ/rpfx16fx.pdf

11. https://bank.gov.ua/ - офіційний сайт Національного Банку України.

12. https://european-union.europa.eu/ - офіційний сайт Європейського Союзу [Electronic resource]. – Access: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-central-bank_en%E2%80%9D

13. https://www.imf.org/ - офіційний сайт Міжнародного Валютного Фонду [Electronic resource]. – Access: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/%20weoselgr.aspx.

14. https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39390 - офіційний сайт Верховної Ради України.

15. Зовнішньоекономічна діяльність, Державна статистика України, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/ztt/ztt_u/ztt1217_u.xls.

16. Офіційний курс гривні відносно іноземних валют. Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/markets/exchangerate-chart

17. Державна Служба Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/ztt_za_kr_partner/ztt_za_kr_partner_u/Arch_ztt_za_kr_partner_u.htm

18. https://www.bbc.com/ukrainian/features-44941330

19. Соколова З. Успіхи та проблеми регіональної інтеграції зони франка CFA в Західній і Центральній Африці // Економіка України. – 2013. – № 7. – С. 44-65.

20. Новак В. О., Луцький М.Г., Макаренко Л.Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 462 с. (Гриф Міністерства освіти і науки України. Лист № 14\18.2-6 від 10.01.06 р.)

21. Луцький М.Г., Марченко В.М., Давиденко В.В., Кам'янецька О.В. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Сузір'я, 2007. – 484 с.

22. Сидоренко К.В. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі. Монографія/За редакцією Ареф'євої О.В. – К.: ФОП Маслаков, 2018. – с. 50-65

23. Висоцька М.П. Дослідження антикризових підходів управління макроекономікою. Стратегія розвитку України: наук. журн. – К.: НАУ, 2018. – № 1. – С. 107-111.

24. Набок І.І. Міжнародний досвід консолідації банків/ І.І.Набок // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі. Міжнарод.наук.-практ.конференція. 13 квітня 2017 р. – С.73-75.

25. Набок І.І. Світові та вітчизняні тенденції процесів консолідації в банківській сфері/ І.Набок// Стратегія розвитку України. 2018. □ №2 – С. 106-111.

26. Набок І.І. Проблема бідності в сучасній світовій економіці // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 19 квітня 2019 р., НАУ, 2019. – С. 57-61.

27. Набок І.І. Міжнародний досвід діяльності центральних банків щодо подолання негативних наслідків, спричинених COVID-19//Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики. Міжнародна науково-практична конференція. Київ-2020, Національний авіаційний університет, 2020 – Том ІІ. – С. 127-136.

28. Панікар Г.Ю. Трансформація міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин в умовах поширення технології блокчейну та криптовалют / Г.Ю.Панікар // Нові форми грошей та фінансових активів: становлення, перспективи, ризики: тези І Міжнар. наук.- практ. конф. (29 листопада 2017 р.).– К.: КНЕУ, 2018. – С.80-86.

29. Побоченко Л.М. Перспективи інвестиційної привабливості економіки країни / Л.М. Побоченко, В.О. Василевський // Україна і світ: перспективи та стратегії розвитку: електронний збірник наукових праць. – Київ: ННІ ІМВ НАУ, 2016. – № 2, Вип. 3. – С. 30-37.

30. Ричка М.А. Розвиток фондових ринків / М.А. Ричка // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнар. наук.-практ. конф., 13 квітня 2016 р.: тези доп. – К., 2016. – С. 83-85.

31. Ричка М.А. Вплив фінансової глобалізації на розвиток світових фінансових криз / М.А. Ричка, О.М. Слюсарчук // Стратегія розвитку України. – 2018. – № 1. – С. 92-95.

32. Ричка М.А. Особливості розвитку світових фондових ринків / М.А. Ричка, К.А. Басова // Стратегія розвитку України. – 2018. – № 2. – С. 123-129.

33. Ричка М.А. Моделі структуризації фондових ринків / М.А. Ричка // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнар. наук.-практ. конф., 10 квітня 2019 р.: тези доп. – К., 2019. – С. 60-62.

34. Ричка М.А. Вплив інфляції на економіку промисловості // Інтегровані інтелектуальні робототехнічні комплекси (ІІРТК – 2020): XIII міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 травня 2020 р.: тези доп. – К., 2020. – С. 289-291.

35. Ричка М.А. Боргова безпека України. Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 1 травня 2020 р. К.: НАУ, 2020. – С. 162-170.

36. Ричка М.А. Онтологія міжнародних фінансових ресурсів // Стратегія розвитку України. – 2020. – № 1. – С. 149-152.

37. Lilley, Mark. "Euromoney FX Survey 2020 – results released"

38. Alagidede, P. and Ibrahim, M. On the Causes and Effects of Exchange Rate Volatility on Economic Growth: Evidence from Ghana. – 2016.

39. https://data.worldbank.org/indicator/DT.DOD.DPPG.CD?end=2020&locations=ZG&start=2000&view=chart

40. Adu, G., Karimu, A. and Mensah, JT (2015) An empirical analysis of exchange rate dynamics and the transition effect on domestic prices in Ghana..

41. Bavumia M. and Abradu-Otoo P. (2003) Monetary Growth, Exchange Rates, and Inflation in Ghana: An Analysis of Error Correction. Bank of Ghana working paper.

42. Duttagupta, R. and Tolosa, G. (2007) Fiscal Discipline and Exchange Rate Mechanisms: Caribbean Data. Emerging Markets, Finance and Trade, 43, - C.87-112. [Electronic resource]. - Access: http://www.jstor.org/stable/27750579

43. Chowdhury, MTH, Bhattacharya, PS, Mallick, D. and Ulubaşoğlu, MA (2014) An empirical study of the role of sectoral diversification in the choice of exchange rate regime. European Economic Review,67, - C.210-227. [Electronic resource]. - Access: https://doi.org/10.1016/ j.euroecorev.2014.02.001

44. Afari-Opoku M., Oliver M. and Lloyd T. (2004)Measuring the real effective exchange rate in Ghana. Center for Economic Development and International Trade Studies, University of Nottingham Research work 04/11.

45. Appiah, ST та Adetunde, IA (2011) Forecast of the exchange rate between the Ghanaian Cedi and the US Dollar using time series analysis. Modern Research Journal of Economic Theory, 3, 76-83 [Electronic resource]. - Access: https://www.researchgate.net/publication/265820945_Forecasting_Exchange_Rate_Between_the_Ghana_Cedi_and_the_US_Dollar_using_Time_Series_Analysis

46. Mumuni, Z. and Owusu-Afriyie, E. (2004) Determinants of the gray / dollar exchange rate in Ghana: a monetary approach. Bank of Ghana Working Paper: WP / BOG-2014/06.

47. Hassan R., Chakraborty S., Sultana N. and Rahman MM (2016) The impact of the real effective exchange rate on real export earnings in Bangladesh. Monetary Policy and Research Department of the Bank of Bangladesh.

48. Uddin, K. M., Kwaasar, Georgia, and Nandi, District of Columbia (2013) Factors Affecting Bangladesh Exchange Rate Fluctuations: An Approach to Joint Integration. International Journal of Social Sciences, 18, 1-12.

49. Foreign Exchange Reserves // TRADING ECONOMICS. - 2020. [Electronic resource]. - Access: https://tradingeconomics.com/country-list/foreign-exchange-reserves?continent=africa.

50. INTERNATIONAL DEBT STATISTICS // World bank group. - 2022. [Electronic resource] - Access: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/36289/9781464818004.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

51. External debt stocks, publicly guaranteed (PPG) (DOD, current US $) // The World bank. - 2020. [Electronic resource] - Access: https://data.worldbank.org/indicator/DT.DOD.DPPG.CD.

52. Inflation is coming back to Africa, and it's not going away // The Africa report. - 2022. [Electronic resource] - Access: https://www.theafricareport.com/181526/inflation-is-coming-back-to-africa-and-its-not-going-away/.

53. https://www.statista.com/statistics/1220801/inflation-rate-in-africa-by-country/

54. Balance of payments: current account of the balance of payments. - 2021. [Electronic resource]. - Access : https://www.resbank.co.za/en/home/publications/publication-detail-pages/quarterly-bulletins/current-account/2021/balance-of-payments--

55. Why interest rates are so high in Africa // Finance & economics | Borrower beware. - 2020. [Electronic resource] - Access: https://www.economist.com/finance-and-economics/2020/05/21/why-interest-rates-are-so-high-in-africa.

56. Kuchar M. Forex Regulation Across Africa - The Complete Guide. - 2020. / Michael Kuchar. [Electronic resource]- Access: https://www.fxempire.com/education/article/forex-regulation-across-africa-the-complete-guide-647318.

57. Stephanie Wenger, "Virtuosos of Finance. Нежа Хаят. Near the Markets ", Jeune Afrique, Special Issue № 44 Finance, 2016, p. 102

58. AMMC / CDVM: what is the difference? - 2016. [Electronic resource]. - Access: https://boursenews.fnh.ma/article/decryptage/ammc-cdvm-quelle-difference.

59. Official exchange rate - 2020. (LCU per US $, period average) [Electronic resource]. - Access: https://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.FCRF?locations=GH

60. Development of foreign economic communities of Ukraine in the context of globalization and euro-integration processes - 2019. [Electronic resource]. - Access: http://www.revistaespacios.com/a19v40n30/a19v40n30p19.pdf.

61. Exchange rates of African countries - 2022. [Electronic resource]. - Access: https://www.african-markets.com/en/tools/currencies.

62. https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2021&locations=ZG&

63. https://ratinggroup.ua/research/ukraine/devyatyy_obschenacionalnyy_opros_socialn